

Univerzita Palackého v Olomouci
Právnická fakulta

Kateřina Skalková

Metoda pachové identifikace jako důkaz v trestním řízení

Diplomová práce

Olomouc 2022

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma „Metoda pachové identifikace jako důkaz v trestním řízení“ vypracovala samostatně a citovala jsem všechny použité zdroje.

V Olomouci dne 19. 11. 2022

Kateřina Skalková

Poděkování

Tímto bych chtěla poděkovat panu plk. Ing. Bc. Jiřímu Rulcovi, Ph.D., v.v. za možnost se s ním osobně setkat a za velmi zajímavý rozhovor týkající se tohoto tématu. Jako soudní znalec v oboru kriminalistika, odvětví kriminalistická odorologie, byly jeho rady a zkušenosti cenným přínosem pro lepší pochopení dané problematiky.

Dále bych chtěla poděkovat příteli, rodině a přátelům za jejich velkou trpělivost, pochopení a podporu, kterou mi během psaní této práce a vůbec během celého studia dávali.

Obsah

Úvod	5
1. Co je metoda pachové identifikace	8
2. Historie a vývoj metody	10
3. Průběh MPI	14
3.1. Vymezení základních pojmů	14
3.2. Samotný průběh MPI.....	16
3.2.1. První fáze MPI	16
3.2.1.1. Zajišťování OPS.....	16
3.2.1.2. Odběr PVO.....	18
3.2.2. Druhá fáze MPI.....	21
3.2.2.1. Psi vycvičení k MPI a jejich psovodi.....	21
3.2.2.2. Porovnání	22
4. MPI v trestním řízení.....	25
4.1. Zásady trestního řízení spojené s MPI.....	26
4.1.1. Zásada in dubio pro reo.....	26
4.1.2. Zásada materiální pravdy	27
4.1.3. Zásada volného hodnocení důkazů	28
4.2. Uplatnění MPI u soudu jako důkaz	29
5. Metoda ve světle judikatury ČR.....	33
5.1. Pohled soudů na MPI od 90. let do současnosti	33
5.2. Podstatné judikované věci související s MPI	34
6. Komparace metody v jiných státech	41
6. 1. Německo	41
6. 2. USA	43
6. 3. Rusko	45
7. Problematické aspekty související s metodou v aplikační praxi	48
7.1. (Ne)ověřitelnost výsledků MPI	48
7.2. Přenos pachu, nepravý spojovací pach	49
7.3. Reliabilita MPI	53
8. Úvahy de lege ferenda.....	55
8. 1. Může být metoda nějakým způsobem zlepšena?.....	55
8. 2. Důležitost a potřebnost metody v trestním řízení.....	58
8. 3. Možnost nahrazení metody, metodami přesnějšími?	59
9. Závěr.....	60
Seznam použité literatury	63

Seznam použitých zkratek

MPI	metoda pachové identifikace
OPS	otisk pachové stopy
PVO	pachový vzorek osoby
TŘ	zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů
OČTŘ	orgány činné v trestním řízení
CVCHP	centrum pro výzkum chování psů
ČZU	Česká zemědělská univerzita v Praze
POKYN Č. 313/2017	pokyn policejního prezidenta č. 313/2017 ze dne 28. prosince 2017, o pachové identifikaci osob

Úvod

Metoda pachové identifikace (dále jen jako „MPI“) je metoda, která má v justiční a policejní praxi poměrně krátkou historii v porovnání s ostatními kriminalistickými metodami.

Již od svého zavedení vzbuzovala emoce a dokázala laickou i odbornou veřejnost vyburcovat k nejrůznějším diskusím. Postupem času se její místo v aplikační praxi změnilo z operativně pátracího prostředku na důkazní prostředek v trestním řízení, a to na důkaz nepřímý (ve vztahu k dokazované činnosti) a podpůrný (v poměru k ostatním důkazům). Sám o sobě tedy nemůže sloužit k usvědčení pachatele ze spáchání trestného činu. Nicméně v judikatuře českých soudů se našlo pár případů, kdy byl obžalovaný shledán vinným z tvrzeného trestného činu, a to na základě jen právě MPI, resp. pachových stop. Proto v těchto věcech často zasahoval mimo jiné Nejvyšší soud¹.

Na tuto metodu je kladen obrovský nárok, jak z hlediska samotného výcviku a výběru specializovaných policejních psů a jejich psovodů v rámci služební kynologie Policie ČR nebo postupu při provádění samotné MPI, tak i z hlediska podmínek přípustnosti této metody v aplikační praxi a jejího následného využití jako důkazního prostředku v trestním řízení.

Na základě nálezu Ústavního soudu ČR ze dne 22. března 2016, sp. zn. IV. ÚS 1098/2015 (a souvisejících) a výzkumu Centra pro výzkum chování psů (dále jen „CVCHP“) z České zemědělské univerzity (dále jen „ČZU“) v Praze (fakulty agrobiologie, potravinových a přírodních zdrojů, katedry obecné zootechniky a etologie), je však osud této metody více než nejistý.

Cílem této diplomové práce bude zjištění, zda je tato metoda stále vůbec vhodná, potřebná a přínosná pro české soudnictví a praxi. A dále vypíchnutí problematických míst související s MPI. Toto budu zjišťovat především pomocí judikатурních rozhodnutí Ústavního soudu, Nejvyššího soudu a Vrchních soudů.

V této práci budu mít stanovené tyto výzkumné otázky:

- Existují možnosti, jak by mohla být zvýšena věrohodnost MPI? Např. pomocí jiné metody či jiných aspektů?
- Může se MPI jako důkaz nepřímý změnit na důkaz přímý?
- Má MPI v české soudní praxi stále své místo jako důkaz v trestním řízení?

Tato diplomová práce bude rozdělena do 8. kapitol. První kapitola se bude zabývat samotným vymezením pojmu MPI.

¹ např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 10. října 2012, sp. zn. 8 Tdo 1063/2012; usnesení Nejvyššího soudu ze dne 24. května 2012, sp. zn. 7 Tdo 586/2012

Druhá kapitola bude popisovat historii a vývoj této metody od jejího zavedení do české justiční a policejní praxe, až po současnost s cílem zasazení MPI do historického kontextu.

Třetí kapitola bude popisovat samotný průběh MPI s odkazem na Pokyn policejního prezidenta České republiky č. 313/2017, o pachové identifikaci osob a související přílohy (dále jen „Pokyn č. 313/2017“).

Čtvrtá kapitola bude popisovat MPI ve světle trestního řízení. V podkapitolách se budu zabývat mimo jiné nejdůležitějšími zásadami trestního řízení spjatými s MPI a dále podstatou, využitím a podmínkami její přípustnosti v trestním řízení.

Pátá kapitola se bude zabývat judikaturou řešící problematiku MPI. Určitě zmíním zásadní nálezy Ústavního soudu ze dne 22. března 2016, sp. zn. IV. ÚS 1098/15 a pokusím se analyzovat jeho důsledky pro aplikační praxi. Dále pak v této kapitole zhodnotím další soudní rozhodnutí, která se MPI zabývala a pokusím se vypíchnout ty nejzásadnější záležitosti, které se v judikatuře objevily.

Šestá kapitola bude obsahovat komparaci MPI, a to z hlediska jejího užití, postavení a podmínek přípustnosti v České republice v porovnání s ostatními státy.

Sedmá kapitola upozorní na problematické aspekty využití této metody v aplikační praxi.

Závěrečná osmá kapitola, která také bude přínosem práce, se bude zabývat úvahami de lege ferenda. Především pak úvahami nad tím, zda může být MPI nějakým způsobem zlepšena, zda je pořád brána za důležitou a potřebnou metodu v trestním řízení. Cílem této kapitoly tak bude nalézt možný směr vývoje MPI v aplikační praxi do budoucna.

Při psaní této diplomové práce budu čerpat především z českých publikací. V rámci kapitoly věnované komparaci MPI budu čerpat i ze zahraničních publikací. Nejdůležitějšími dokumenty budou především Pokyn č. 313/2017, nálezy Ústavního soudu ze dne 22. března 2016, sp. zn. IV. ÚS 1098/15, monografie s názvem Kriminologická odorologie, metodika ČZU s názvem Ověření a zdokonalení MPI, Zpráva o průběhu testování reliability MPI provedené CVCHP z ČZU, Závěrečná práce pracovní skupiny Policie ČR týkající se rizika aplikační praxe metody pachové identifikace.

1. Co je metoda pachové identifikace

Každý člověk, nezávisle na své vůli, vylučuje pach, který pochází ze tří zdrojů: 1. dýchání pokožky, 2. pocení, 3. vyměšování kožního mazu. Pokožka neustále přijímá a vyměšuje plynné látky. Tyto plynné látky proto mají u každého člověka jiný pach také s ohledem na to, že každý tvor má jinou chemickou strukturu těla.² Můžeme tak hovořit o tzv. individuálním pachu, jenž je pro MPI stěžejní.

MPI je metoda při které jsou porovnávány pachové vzorky z místa činu nebo z předmětů, jenž k takovému místu mají vztah s pachovými vzorky odebranými z těla podezřelé osoby, a to za pomoci čichových schopností speciálně vycvičených psů.³ Tito psi pak mají za úkol provést ztotožnění pachu tím, že nasají porovnávací pach (porovnávací pach je vždy referenčním standardním vzorkem) a postupně přičichávají k jednotlivým porovnávaným pachům (porovnávaný pach je ten, jehož skupinová příslušnost nebo individuální identifikace mají být komparativně zjištěny⁴) v pachových konzervách, které jsou postaveny v řadě zpravidla sedmi stanovišť. Pokud rozpoznají pachovou konzervu se shodným pachem, označí ji nacvičeným způsobem (zpravidla zalehnutím)⁵.

Tuto metodu lze považovat za subjektivní a empirickou, protože se se psem nelze domluvit a ověřit si tak výsledek jeho identifikace. Ve světě navíc ještě neexistuje taková přístrojová technika, která by dokázala na základě chemického rozboru pachu objektivně provádět analýzy pachových stop.⁶

MPI můžeme taktéž označit pojmem *kriminalistická olfaktorika*. Obor kriminalistické olfaktoriky spolu s oborem kriminalistické olfaktoriky řadíme do tzv. kriminalistické odorologie. Kriminalistická odorologie je odvětví kriminalistické techniky, jež zkoumá vznik, fyzikální vlastnosti a chemické složení pachu osob a věcí s cílem určit buď jeho skupinovou příslušnost nebo jeho individuální identifikaci. Pach může být v těchto případech zkoumán dvěma základními prostředky: čichovým senzorem, resp. orgánem speciálně vycvičeného psa, který vykonává funkci biodetektoru (kriminalistická olfakce) anebo prostřednictvím přístrojové (instrumentální) techniky (kriminalistická olfaktorika). Zde je naopak využíván

² EIS, Vilém. *Pachové práce služebních psů*. Praha: Nakladatelství Naše Vojsko, 2018, s. 17

³ HAVELKOVÁ, Renáta, JIRÁSKO, Vojtěch. Využití metody pachové identifikace v trestním řízení. *Trestněprávní revue*, 2019, č. 9, s. 192

⁴ STRAUS, Jiří, KLOUBEK, Martin. *Kriminalistická odorologie*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2010. s. 69

⁵ Tamtéž., s. 121

⁶ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 15. dubna 2003, sp. zn. 4 Tz 107/2002

princip fyzikálně-chemické analýzy pachu. Především byly prováděny pokusy s využitím plynové chromatografie.⁷

Pro srovnání můžeme ještě uvést, jak je MPI definována v příloze č. 4 k pokynu ředitele ředitelství služby pořádkové policie č. 119/2017 (dále jen „Příloha č. 4“). Čl. 48 uvádí: „MPI slouží k nalezení případné pachové shody při porovnávání mezi porovnávací pachovou konzervou a porovnávanou pachovou konzervou. Cílem je prověření schopnosti služebního psa prověřit jeho schopnost cílevědomě vyhledat a identifikovat individuální lidský pach, nacházející se v porovnávací i porovnávané pachové konzervě.“⁸

Od roku 2007 MPI můžeme jednoznačně označit jako důkazní prostředek v trestním řízení. Stalo se tak vydáním závazného pokynu policejního prezidenta č. 52/2007, kterým se stanoví zásady k zabezpečení jednotného postupu Policie České republiky při využívání metody pachové identifikace (dále jen „Pokyn č. 52/2007“). Ten MPI kodifikoval právě jako důkazní prostředek.⁹ Můžeme jej označit za důkaz nepřímý a podpůrný. V tomto směru je metoda způsobilá pouze k potvrzení toho, zda se určitá osoba v blíže neurčené době na určitém místě s největší pravděpodobností nacházela, případně vešla do kontaktu s předmětem, nalezeným na místě činu.¹⁰ Více o MPI a její úloze jako důkazním prostředku v trestním řízení budu rozebírat v dalších kapitolách.

⁷ STRAUS, Jiří, KLOUBEK, Martin. *Kriminalistická odorologie*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2010. s. 26-27

⁸ čl. 48 odst. 1 a 2 přílohy č. 4 k pokynu ředitele ředitelství služby pořádkové policie č. 119/2017 ze dne 29. prosince 2017, o provádění služební kynologie

⁹ STRAUS, Jiří, KLOUBEK, Martin. *Kriminalistická odorologie*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2010. s. 23

¹⁰ usnesení Ústavního soudu ze dne 2. července 2009, sp. zn. I. ÚS 1339/09

2. Historie a vývoj metody

První zmínky o pachové práci služebních psů máme již z doby c.k.¹¹ rakousko-uherského četnictva. Psi pronásledovali pachatele po tzv. horké stopě, což byla metoda využitelná dle terénních, případně povětrnostních podmínek maximálně do 24 hodin¹². Pes, buď pachatele dokázal dostihnout a zadržet při útěku nebo mohl pachatele identifikovat tzv. vyštěkáním. To především v případech, kdy pachatel na místě činu ztratil nebo nechal doličný předmět a byl dostižen v místě pobytu nebo pohybu velkého množství osob. V takovém případě byl jako osoba podezřelá postaven mezi další osoby tzv. figuranty, do řady, či hloučku. Pes pak dotyčného označil dle pachu, který byl zanechán na doličném předmětu. Daný způsob byl v minulosti nesprávně označen za pachovou rekognici¹³. S tou ale nemá nic společného, protože nejde o znovupoznání pachu, nýbrž o komparaci pachů. Důležité je také zmínit, že při klasické rekognici svědek využívá především svou dlouhodobou vizuální a sluchovou paměť, zatímco pes speciálně vycvičený pro práci s pachovými konzervami nemá žádnou dlouhodobou paměť, kdy si může vybavit dlouhodobé pachové vzpomínky jako pes nasazený na horkou stopu. Pes, který je pro MPI speciálně a správně vycvičen reaguje výhradně a přímo na aktuální pachový podnět. Na rozdíl od člověka není zatížen lidskými motivy či emocemi jako je např. strach nebo pomstychtivost.¹⁴

Pachové rekognice (dnes nazývána jako pachové zkoušky) v této době byly považovány a používány pouze jako operativně pátrací prostředek, a ne jako důkaz v trestním řízení jako je to dnes¹⁵.

Již v této době se některé pachové stopy začaly uchovávat pro pozdější identifikaci. Postup byl následující. Nalezené předměty z místa činu byly pomocí pinzety, kleští nebo sterilních dřevěných kleští přemístěny do čisté skleněné láhve s širokým hrdlem. Ta se ovázala pergamenem a postavila se dnem vzhůru, aby nedošlo k vyvětrání pachu. Na tomto základě byla později postavena samotná metoda výcviků psů pro potřeby identifikace pachů z předmětů a osob¹⁶.

¹¹ zkratka pro císařsko-královský z období tzv. dvojí monarchie Rakousko-Uherska v letech 1867-1918, kdy rakouský císař zároveň vládl jako uherský král, více viz HODÍK, Milan. *Encyklopedie pro milovníky Švejka s mnoha vyobrazeními*. 1. vydání. Praha: Academia, 1998. s. 46-47.

¹² RULC, Jirí, *Dějiny služební kynologie – historický vývoj a vznik četnické a policejní kynologie, jakož i kynologie ostatních ozbrojených sborů na území našeho státu*, Praha: CanisTR, 2010. s. 290.

¹³ Tamtéž

¹⁴ STRAUS, KLOUBEK: *Kriminalistická odorologie...* s. 7.

¹⁵ Tamtéž, s. 16.

¹⁶ RULC: *Dějiny služební kynologie...*, s. 290.

S myšlenkou metody pachových konzerv jako jeden z prvních přišel prof. dr. Gross, který doporučil využívat speciálně vycvičené psy k pachovým pracím pro následné dokazování v trestním řízení. Také jako jeden z prvních doporučil ukládat drobnější předměty doličné do speciálně hermeticky (tzn. neprodyšně uzavřených, neprostupných pro vzduch, vzduchotěsných)¹⁷ uzavřených sklenic. Tento princip, kdy se pro pachovou konzervu využívají sterilní sklenice, je v dokonalejší formě využíván i dnes.

Po vytvoření samostatného československého státu po roce 1918 vznikl v rámci četnictva nedostatek psů a psovodů, zejména na ministerstvu vnitra. Úředníci ministerstva, především ono četnictvo, začalo tak více spolupracovat s kynologickými organizacemi, kdy docházelo k dalšímu a většímu rozvoji používání psů v četnictvu. Ministerstvo začalo vytvářet metodiky a postupy pro využívání psů ve službě. V té době se na našem území (dle zkušeností berlínského policejního prezidia) začalo se zajišťováním pachových stop¹⁸. Jeden z prvních doložených pokusů využití pachových stop, resp. konzerv na našem území pochází z roku 1925. Tento případ se týkal lupiče a násilníka Bedřicha Krásy, který 1. února roku 1925 spáchal v Rajském mlýnu u Klatov trojnásobnou vraždu. V mlýnici nechal své zakrvácené boty a v jedné z nich zapomněl ponožku, následně sebral obuv mlynáře a zmizel. Četníci chtěli použít pro usvědčení pachatele zřejmě poprvé v historii pachovou konzervu. Ponožka pachatele měla být dána do čisté, skleněné láhve s širokým hrdlem. Podezřelý se měl postavit mezi další lidi a pes by měl po očichání ponožky určit, kdo je jejím majitelem. Nicméně obviněný Krása se po svém zatčení ke svému činu přiznal, a tak k uskutečnění pokusu nedošlo.¹⁹

V roce 1958 se začala touto problematikou zabývat Speciální škola pro služební psy a psovody ministerstva vnitra bývalého Sovětského svazu. V 70. letech se pokusy a zkoušky týkající se ztotožňování lidského pachu prováděli již vědeckým výzkumem ve Všesvazovém vědecko-výzkumném ústavu SSSR. Do policejní praxe tak byly předány teoretické i praktické výsledky výzkumu. V 70. letech (1974-1975) byli pracovníci VB ČSSR proškoleni přímo v bývalé Německé demokratické republice tehdejší NDR metodou výcviku. Na základě zkušeností právě z NDR byla zavedena do československé praxe, resp. do služeb bývalého československého Sboru národní bezpečnosti, metoda pachových konzerv²⁰.

¹⁷ NOVOTNÝ, Michal, *Hermetický* [online]. region.rozhlas.cz, 5. duben 2004 [cit. 14. února 2021]. Dostupné na <<https://region.rozhlas.cz/hermeticky-7287706>>

¹⁸ RULC: *Dějiny služební kynologie...* s. 290.

¹⁹ STRAUS, KLOUBEK: *Kriminalistická odorologie...* s. 16.

²⁰ RULC: *Dějiny služební kynologie...*s. 295.

Za průkopníka této metody na našem území, můžeme považovat kpt. MVDr. Daniela Stanka, který tuto metodu z NDR přivezl, rozpracoval a uvedl do praxe. Výcvik s psovody měl na starost pprap. Václav Suchomel. První pracoviště, které mělo sloužit k zavedení metody pachových konzerv, bylo zřízeno v areálu Městské správy VB v Praze-Tuchoměřicích²¹. Hlavním pracovištěm se však o dva roky později, v roce 1975, stal objekt bývalého kláštera v Dolních Břežanech. Přestěhování znamenalo republikovou podřízenost přímo zakladateli metody v ČSR a to právě kpt. MVDr. Danieli Stankovi. Středisko bylo využíváno pro svou činnost až do 90. let, kdy bylo zrušeno v důsledku restitucí, kdy byl klášter vrácen původním majitelům.

K samotnému výcviku byly využívány především feny německého ovčáka²². Postupně začala přibývat další a další výcviková střediska, např. v Praze, Plzni, Ústí nad Labem, Ostravě, Brně, Českých Budějovicích a v Bratislavě. K metodě byla za další dva roky, v roce 1977, vypracována metodika a první právní předpis nesoucí název „Směrnice pro využívání pachových konzerv ve Sboru národní bezpečnosti“, č.j. VB/F-021/R-77, s dodatkem TAJNÉ²³. Na základě této směrnice nemohly být výsledky získané MPI využity v trestním řízení jako důkazní prostředek, ale nýbrž pouze jako operativně pátrací prostředek. To vyplývá z čl. 31 dané Směrnice, který stanoví: *„zvláštní ustanovení MPK (metody pachové identifikace) je určena výhradně pro služební potřebu příslušníků SNB. Nelze proto výsledky srovnávání uvádět ve vyšetřovacím nebo vyhledávacím spisu (v závěrečné zprávě návrhu konečného opatření). S MPK nesmí být seznámen ani právní zástupce obviněného, protože výsledky srovnávání pachů nejsou důkazem“²⁴.*

Po roce 1990 převzalo činnost pracoviště MPI a její výcvikovou část v rámci ČR Výcvikové středisko Býchory, které nemělo po celou dobu trvání své činnosti (do roku 2005) potřebné prostory pro pořádání základního výcviku pro psy a jejich psovody. Jejich činnost pak převzalo Výcvikové středisko v Plzni-Bílá Hora. Na rozvoji výcviku pachové identifikace začal pracovat např. por. Miroslav Jehlík a pplk. JUDr. Martin Kloubek, který byl i jeden z prvních ze soudních znalců v oboru kriminalistika, odvětví kriminalistická odorologie, což je kriminalistický obor, který se zabývá právě identifikací osob nebo věcí na základě jejich pachu.

Směrnice z roku 1977, byla roku 2002 novelizována Závazným pokynem policejního prezidenta č. 140/2002, kterým se stanoví zásady k zabezpečení jednotného postupu Policie

²¹ Tamtéž

²² Tamtéž, s. 296.

²³ Tamtéž, s. 297.

²⁴ STRAUS, KLOUBEK: *Kriminalistická odorologie... s. 21*

České republiky při využívání metody pachové identifikace a jeho dodatkem č. 29 z roku 2003. Tento závazný pokyn zařazoval MPI osob do kriminalistické taktiky, ačkoliv české učebnice kriminalistiky již v té době metodu zařazovaly pod kriminalistickou techniku²⁵.

Nutno uvést, že do roku 2001 převažoval v soudní praxi přístup, který pachové stopy, resp. MPI považoval pouze za operativně pátrací prostředek sloužící k objasnění trestné činnosti, která měla být v podstatě jen indicií pro orientaci dalšího zaměření práce operativně pátracích orgánů a vyšetřovatelů (policejních orgánů konajících vyšetřování).²⁶ Nicméně najdeme i taková rozhodnutí (např. nález Ústavního soudu²⁷, rozhodnutí Nejvyššího soudu²⁸) z konce 90. let minulého století, které MPI, resp. pachové stopy jako důkazní prostředek berou v potaz.

V roce 2002 došlo k vydání Závazného pokynu policejního prezidenta č. 140/2002, kterým se stanoví zásady k zabezpečení jednotného postupu Policie České republiky při využívání metody pachové identifikace. Tímto pokynem došlo k nastoupení cesty k uznání MPI jako důkazního prostředku v trestním řízení.²⁹

Další novela proběhla v roce 2007 a to Pokynem č. 52/2007. Vydáním tohoto pokynu došlo k jednoznačné kodifikaci MPI jako důkazního prostředku. Došlo tak k definitivnímu přesunu této metody z oboru kriminalistické metodiky do oboru kriminalistické techniky.³⁰

Další změna nastala v roce 2009, kdy došlo k vydání Pokynu ředitele pořádkové služby Policejního prezidia České republiky č. 9/2009, kterým se stanoví postup policistů na úseku služební kynologie (dále jen „Pokyn č. 9/2009“).

Nejaktuálnějším závazným pokynem je však Pokyn č. 313/2017, o kterém budu pojednávat ve třetí kapitole mé diplomové práce.

²⁵ STRAUS, KLOUBEK: *Kriminalistická odorologie...* s. 9

²⁶ VANTUCH, Pavel. Pachová stopa jako důkaz v trestním řízení. *Trestněprávní revue*, 2008, č. 4, s. 106

²⁷ nález ÚS ze dne 4. března 1998, sp. zn. I ÚS 394/97

²⁸ rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 27. dubna 1999, sp. zn. 8 Tz 44/99

²⁹ STRAUS, KLOUBEK: *Kriminalistická odorologie...* s. 22

³⁰ STRAUS, KLOUBEK: *Kriminalistická odorologie...* s. 23

3. Průběh MPI

3.1. Vymezení základních pojmů

Pro samotné pochopení MPI a jejího průběhu je nutné se na začátek seznámit se základními pojmy, které se v této oblasti běžně vyskytují a používají. Tyto pojmy a jejich vymezení můžeme najít v čl. 2 Pokynu č. 313/2017, s odkazem na čl. 1 Přílohy č. 9 Pokynu ředitele ředitelství služby pořádkové policie č. 119/2017, o provádění služební kynologie (dále jen „Příloha č. 9“). Jedná se zejména o tyto pojmy:

Otisk pachové stopy (dále jen „OPS“): OPS je vzorek pachu zajištěný z pachové stopy prostřednictvím pachového snímače³¹.

Pachový vzorek osoby (dále jen „PVO“): PVO je vzorek pachu odebraný v souladu s trestním řádem s odkazem na § 114 zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (dále jen „TŘ“) proškoleným policistou na pachový snímač z těla osoby za účelem provedení porovnání s otiskem pachové stopy.³²

Pachový snímač³³: je to prostředek určený k zajištění pachu, přičemž jeho specifikaci stanoví ředitel ředitelství služby pořádkové policie svým interním aktem řízení – s odkazem na čl. 1, odst. 2 Přílohy č. 9³⁴ – pachový snímač je rouška z netkané bavlněné textilie o rozměrech 30 × 30 cm, 30 × 15 cm nebo rouška schváleného typu balená v obalech dodaných výrobcem upravená sterilizací pro zajišťování OPS nebo k odběru PVO.

Expert: expertem je policista nebo zaměstnanec zařazený v odborném pracovišti, který splňuje kvalifikační předpoklady pro výkon odborné kriminalistickotechnické činnosti – MPI³⁵

Odborné pracoviště: odborným pracovištěm je takový organizační článek krajského ředitelství policie, který podle organizačního řádu provádí porovnání.³⁶

Pachová konzerva: pachová konzerva³⁷ je standardizovaná skleněná nádoba s uzávěrem spolehlivě zabraňující úniku a kontaminaci pachu, která slouží k uchování OPS

³¹ čl. 2 písm. d) pokynu policejního prezidenta č. 313/2017 ze dne 28. prosince 2017, o pachové identifikaci osob

³² čl. 2 písm. e), tamtéž

³³ čl. 2 písm. n), tamtéž

³⁴ Příloha č. 9 k pokynu ředitele ředitelství služby pořádkové policie č. 119/2017 ze dne 29. prosince 2017, o provádění služební kynologie

³⁵ čl. 2 písm. u), tamtéž

³⁶ čl. 2 písm. f), tamtéž

³⁷ čl. 2 písm. h), tamtéž

nebo PVO, specifikaci obalu stanoví ředitel ředitelství služby pořádkové policie svým interním aktem řízení – stanoven v čl. 1, odst. 1 Přílohy č. 9³⁸.

Doplňková pachová konzerva: je to taková konzerva s pachem, který nenáleží žádné osobě mající souvislost s trestním řízením, pro jehož účely je porovnání prováděno; doplňkové pachové konzervy jsou umístěny v řadě společně s porovnávanou pachovou konzervou.³⁹

Dílčí porovnání: jedná se o porovnání provedené jedním psem po načichání pachu z porovnávací pachové konzervy, přičemž je přípustné, aby pes po načichání pachu obešel pachové konzervy umístěné v řadě od výchozí pachové konzervy k poslední a zpět k výchozí pachové konzervě.⁴⁰

Kontrolní porovnání: kontrolní porovnání nebo také můžeme říct test náhodné zajímavosti je porovnání, které provádí pes před samotným dílčím porovnáním. Kontrolní porovnání musí být provedena dvě. Pokud jedno porovnání obsahovalo pachové konzervy se vzájemnou pachovou spojitostí a bylo vypracováno psem úspěšně, druhé porovnání musí být s konzervami bez vzájemné pachové spojitosti a naopak.⁴¹

Účelem testu je mimo jiné ověřit správnost reakcí psa na pachové konzervy v řadě, pak správnost reakcí psa na porovnávané pachy v modelové situaci. V této modelové situaci se použijí pachové konzervy se vzájemnou pachovou spojitostí (anebo také bez vzájemné pachové spojitosti), ale které nesmí mít žádnou souvislost s trestní věcí, v jejímž rámci pak má být prováděno následné porovnání. Zajímavostí je, že se do řady konzerv, jež mají být v modelové situaci porovnávány, na pozici před porovnávanou pachovou konzervu umístí pachová konzerva, která má být následně použita při dílčím porovnání, jako porovnávaná pachová konzerva. Tím se docílí ověření toho, zda není tato pachová konzerva sama o sobě pro psa zajímavá. Pokud by ji pes označil, resp. byla u něj zjištěna zajímavost, tato pachová konzerva nesmí být použita v žádných porovnáních ani jako doplňková konzerva.

Po kud by pes označil jinou pachovou konzervu, než v modelové situaci měl (nebo neměl označit žádnou), nesmí být tato označená pachová konzerva použita při porovnání a kontrolní porovnání s tímto psem se opakuje. Pokud pes reaguje stejným způsobem jako

³⁸ Doporučený typ zavařovací sklenice Franko 82RH, 720 ml, výrobce Vetropac Moravia Glass a.s., Kyjov a doporučený typ zavařovací víčko Twist 82 mm

³⁹ čl. 2 písm. k) pokynu policejního prezidenta č. 313/2017 ze dne 28. prosince 2017, o pachové identifikaci osob

⁴⁰ čl. 15 odst. 3, tamtéž

⁴¹ čl. 16, tamtéž

předtím, nelze jej použít k následnému porovnání. Průběh kontrolního oprávnění se značí do diagramu, který je pak přílohou odborného vyjádření.⁴²

3.2. Samotný průběh MPI

Samotný průběh MPI bych rozdělila na dvě části. V první části dochází ke snímání pachových stop z místa činu, či z předmětů, jenž k němu mají vztah a k odběru pachových vzorků porovnávaných osob. Tyto činnosti můžeme zařadit do oboru kriminalistické techniky.

V druhé části pak dochází k samotné komparaci těchto sejmutých pachových stop a odebraných pachových vzorků, speciálně vycvičenými psy. Tato činnost náleží do oboru služební kynologie.⁴³ Každé části bude věnována podkapitola.

3.2.1. První fáze MPI

3.2.1.1. Zajišťování OPS

Oprávněným subjektem k zajišťování OPS je kriminalistický technik. Ten v rámci ohledání místa činu zpravidla přednostně provádí vyhledání a zajištění OPS v souladu s pokynem policejního prezidenta č. 100/2018, o kriminalistickotechnické činnosti. Vyhledávání a zajišťování OPS se provádí přednostně, protože je zde jinak velká pravděpodobnost, že by mohlo dojít k pozměnění pachové stopy vlastním pachem nebo přenesením jiného, cizího pachu a tím by došlo k degradaci OPS.⁴⁴

OPS se zajišťují u takových trestných činů u nichž je přenesení pachu typickým a nutným doprovodem jednání pachatele, z míst a předmětů, u nichž lze předpokládat, že s nimi byl pachatel dostatečně dlouho v kontaktu, nebo se v jejich blízkosti dostatečně dlouho nacházel. Místa a předměty se stanovují dle základních verzí skutkového děje. Typicky se jedná o násilnou nebo majetkovou trestnou činnost (vraždy, loupeže, krádeže apod.).⁴⁵

Kriminalistický technik při samotném zajišťování postupuje následujícím způsobem. V jednorázových rukavicích pomocí sterilního nástroje (peánem nebo pinzetou) vyjme ze sterilizované pachové konzervy pachový snímač, který následně přiloží na pachovou stopu. Prázdnou pachovou konzervu ihned uzavře. Kriminalistický technik má u sebe hliníkovou fólii, jejíž vnitřní stranou pachový snímač překryje a fólii a snímač zafixuje. Po uplynutí doby,

⁴² Tamtéž.

⁴³ STRAUS, KLOUBEK: *Kriminalistická odorologie...* s. 23

⁴⁴ MUSIL, J., KONRÁD, Z., SUCHÁNEK, J. *Kriminalistika*. 2. přepracované a doplněné vydání. Praha: C. H. Beck, 2004, 187 s.

⁴⁵ čl. 6 odst. 2 pokynu policejního prezidenta č. 313/2017 ze dne 28. prosince 2017, o pachové identifikaci osob

což je minimálně 30 minut (v odůvodněných případech může být tato doba prodloužena) technik fólii sejme a nástrojem pachový snímač vloží do konzervy, kterou ihned uzavře.⁴⁶

Při práci na místě činu technik veškeré nástroje, obaly, a víčka pokládá zásadně na vnitřní stranu hliníkové fólie. Víčka vždy vnitřní stranou dolů.⁴⁷

Pokud by došlo ke kontaminaci, buď některého z příslušenství pro zajištění OPS, nebo pak samotného zajištěného OPS, nelze OPS dále použít.⁴⁸

OPS je možné zajistit i jiným způsobem, a to mechanickým stěrem, pokud to okolnosti ohledání místa činu dovolí. V tomto případě pak technik při zajištění OPS vyjme pachový snímač z konzervy sterilním nástrojem a nejméně desetkrát otře snímač o povrch objektu v místě, kde se předpokládá přítomnost pachové stopy. Bezprostředně po provedení takového stěru vloží snímač zpět do konzervy a tu ihned uzavře. Pokud by se OPS zajišťovala tímto způsobem, musí to být vyznačeno na popisném štítku.⁴⁹

Pokud se zajišťuje OPS z menších objektů či malých předmětů, je možné OPS provést buď vložením tohoto předmětu do konzervy s pachovým snímačem, po uplynutí stanovené doby předmět z konzervy vyjmout a ihned ho opět uzavřít nebo se tento objekt vloží na pachový snímač, který je rozprostřen na hliníkové fólii, snímač se pak s předmětem zabalí do fólie, po uplynutí nutné doby se předmět z pachového snímače vyjme a snímač se vloží do konzervy, která se ihned uzavře.⁵⁰

V momentě, že se na místě činu zajistí použitelný trichologický materiál (lidské vlasy, chlupy apod.) může se OPS zajistit přímým vložením tohoto materiálu do konzervy k pachovému snímači. Tento způsob zajištění OPS musí být uveden v protokolu o odběru OPS a vyznačen na popisném štítku.⁵¹

Existují i další možnosti zajištění OPS např. z objektů, které byly kontaminovány vlhkostí, z těla živé osoby nebo z těla mrtvoly.⁵²

Po zajištění OPS se pachová konzerva opatří štítkem s modrým potiskem, který značí, že se jedná právě o pachovou konzervu s OPS. Na tento štítek se vyplní potřebné údaje pro odborně správný postup při porovnání: datum a čas zajištění OPS, číslo stopy; místo, odkud byl OPS zajištěn; číslo jednacích, číslo bezpečnostního sáčku, do kterého bude konzerva

⁴⁶ čl. 5 odst. odst. 4 a 5 Přílohy č. 9 k pokynu ředitele ředitelství služby pořádkové policie č. 119/2017 ze dne 29. prosince 2017, o provádění služební kynologie

⁴⁷ čl. 5 odst. 2, tamtéž

⁴⁸ čl. 5 odst. 1, tamtéž

⁴⁹ čl. 5, odst. 6, tamtéž

⁵⁰ čl. 5 odst. 7 a 8, tamtéž

⁵¹ čl. 5 odst. 9, tamtéž

⁵² čl. 5 odst. 10 až 13, tamtéž

vložena; příjmení a osobní evidenční číslo kriminalistického technika, který otisk pachové stopy zajistil.⁵³

Následně se takto vyznačená pachová konzerva vloží do bezpečnostního sáčku, který se po zajištění OPS uzavře. Takto je pachová konzerva spolu s řádně vyplněným protokolem o zajištění OPS připravena k odeslání buď na příslušné odborné pracoviště nebo do dalšího skladu.⁵⁴

Zajištění OPS se dokumentuje v souladu s interním aktem řízení o kriminalistickotechnické činnosti⁵⁵ a v protokolu o ohledání ve smyslu ustanovení § 113 TR a, který musí kromě náležitostí dle § 55 odst. 1 TR, obsahovat také informace, kde se např. uvede OPS v pořadí, v jakém byl jako jedna ze stop na místě činu zajištěn a také se popíšu okolnosti podstatné pro porovnání. Tento dokument podepisuje policista odpovědný za ohledání místa činu. Dále se zajištění OPS dokumentuje v protokolu o zajištění OPS, tam se uvedou okolnosti, za kterých došlo k zajištění OPS např. teplota prostředí, pachové pozadí, povětrnostní podmínky, rušivé vlivy, způsob zajišťování OPS⁵⁶ apod.; dále se v něm uvede identifikační číslo bezpečnostního sáčku; seznam všech osob, které se v době ohledání nacházely v prostoru ohledání místa činu a místo, kde bude pachová konzerva uložena, než bude doručena příslušnému odbornému pracovišti. Dokument podepíše kriminalistický technik, který OPS zajistil. Protokol se v analogové a digitální podobě předá jednak příslušnému policejnímu orgánu s přiloženým kontrolním ústřížkem bezpečnostního sáčku a také se doručí s odpovídající pachovou konzervou na příslušné odborné pracoviště.⁵⁷

3.2.1.2. Odběr PVO

Odběr PVO provádí proškolený policista (držitel osvědčení o absolvování kurzu další odborné přípravy „odběr PVO“ absolvovaných na k tomu určených zařízeních a střediscích policie) čili subjekt odlišný od subjektu, jenž prováděl zajištění OPS, v tomto případě kriminalistický technik. Ten nesmí provádět odběr PVO, ani mu nesmí být přítomen. Toto omezení se týká i všech dalších osob, které prováděly nebo byly přítomny u úkonu téhož trestního řízení, při němž byl zajištěn OPS nebo odebrán pachová vzorek jiné osoby. Aby

⁵³ čl. 6 odst. 6 pokynu policejního prezidenta č. 313/2017 ze dne 28. prosince 2017, o pachové identifikaci osob

⁵⁴ čl. 6 odst. 7, tamtéž

⁵⁵ čl. 23 pokynu policejního prezidenta č. 100/2018 ze dne 21. června 2018, o kriminalistickotechnické činnosti

⁵⁶ KREJČÍ, Zdeněk. Metoda pachové identifikace jako důkaz v trestním řízení. In Dny práva, Days of Law, 1. ed. Brno: Masaryk University, 2010, s. 81-104

⁵⁷ čl. 7 odst. 2 až 5 pokynu policejního prezidenta č. 313/2017 ze dne 28. prosince 2017, o pachové identifikaci osob

bylo vyloučeno nebezpečí přenosového pachu, toto omezení se týká i přítomnosti osob, jež byly s osobou, které se má pachový vzorek odebrat ve fyzickém kontaktu nebo byly v kontaktu s předměty v předchozím držení této osoby.

Provádí jej vždy policista stejného pohlaví jako osoba, od které má být pachový vzorek odebrán. Odběr téže osoby zajišťuje v daný okamžik tentýž policista.

Pokud má být v rámci trestního řízení odebrán pachový vzorek více osobám, pro vyloučení, resp. zabránění přenosového pachu, je nutné, aby až do skončení úkonu byly umístěny odděleně a pod nepřetržitým dohledem. Má-li být osoba, již má být proveden odběr umístěn do vazby, odebere se tento vzorek, pokud tomu nebrání závažné okolnosti, předtím.

O počtu odběru pachových vzorků rozhoduje příslušný policejní orgán dle okolností případu, vždy se ale odeberou nejméně tři pachové vzorky osoby, ke každému OPS.⁵⁸

Před samotným započítáním odběru PVO, musí být dotyčný poučen dle § 114 odst. 5 TŘ s upozorněním na následky nevyhovění viz § 66 TŘ.

Při samotném odběru musí být dodržen následující postup. Proškolený policista, který má na sobě jednorázové vyšetřovací rukavice sterilním nástrojem (peánem nebo pinzetou) vyjme ze sterilní pachové konzervy pachový snímač, který přiloží podezřelé osobě na holé tělo na bok v oblasti pasu a nechá ho tam působit nejméně po dobu 15 minut. Prázdnou pachovou konzervu ihned uzavře. Důležité je, že podezřelá osoba nesmí po tuto dobu s pachovým snímačem manipulovat. Po celou dobu odběru PVO musí být přítomen proškolený policista. Po uplynutí potřebné doby pachový snímač vezme opět nástrojem a vloží zpět do pachové konzervy, kterou ihned uzavře. Pokud není možné PVO odebrat z boku, použije se jiná část těla, u které se předpokládá, že není kontaminovaná pachem jiného člověka (např. vnější strana ramene, lopatka apod.).⁵⁹

Pokud nastane situace, že se pro odběr PVO použije jiná část těla, než bok a není na něm možné, resp. na jejím povrchu pachový snímač stabilizovat po předepsanou dobu (alespoň 15 minut), lze odebrat PVO stěrem. Odběr stěrem se provádí tak, že proškolený policista sterilním nástrojem vyjme pachový snímač ze sterilní pachové konzervy a opakovaně (minimálně pětkrát) otre horní a dolní stranu snímače o vybranou část povrchu těla, bezprostředně poté pachový snímač nástrojem vloží zpět do konzervy a ihned ji uzavře.

⁵⁸ čl. 8 odst. 1 až 7, tamtéž

⁵⁹ čl. 8 odst. 4 a 5 přílohy č. 9 k pokynu ředitele ředitelství služby pořádkové policie č. 119/2017 ze dne 29. prosince 2017, o provádění služební kynologie

Pokud by došlo k tomuto způsobu odběru PVO, musí to být uvedeno v protokolu o zajištění PVO a musí to být vyznačeno na popisném štítku.⁶⁰

Takovouto konzervu proškolený policista ihned opatří štítkem s červeným potiskem, v němž vyplní údaje potřebné pro správný postup při porovnání: jméno, příjmení, pohlaví, datum narození a etnickou charakteristiku osoby, o jejíž pachový vzorek se jedná; příjmení a osobní evidenční číslo proškoleného policisty; datum a čas odebrání PVO; číslo bezpečnostního sáčku, do kterého bude pachová konzerva vložena. Po vyplnění údajů se pachová konzerva vloží do bezpečnostního sáčku, který se uzavře.

Takto je pachová konzerva připravena, včetně vyplněného protokolu, k odeslání příslušnému odbornému pracovišti, nebo do dalšího skladu. Musí tak být učiněno do 15 dnů od odběru PVO.⁶¹

V příloženém protokolu o odběru PVO se uvedou informace jako: případné námitky k průběhu úkonu nebo obsahu protokolu; místo na těle, ze kterého byl PVO odebrán; identifikační čísla bezpečnostních sáčků, do nichž byly konzervy vloženy; místo, kde budou tyto pachové konzervy uloženy do doby jejich doručení odbornému pracovišti a údaje o tom, kdy a kým byl policista proškolen. Bezprostředně po ukončení odběru PVO, se tento protokol nechá podepsat osobě, o jejíž pachový vzorek se jedná. Ke kontrole se jí předloží též ústřížky bezpečnostních sáčků, do nichž byly vloženy pachové konzervy. Protokol podepíše také proškolený policista, který odběr prováděl. Protokol se stejně jako při zajištění OPS v analogové a digitální podobě předá jednak příslušnému policejnímu orgánu s příloženým kontrolním ústřížkem bezpečnostního sáčku a také se doručí s odpovídající pachovou konzervou na příslušné odborné pracoviště.⁶²

Kromě pachových konzerv s odebráním PVO podezřelé nebo obviněné pořizuje proškolený policista, případně policista odborného pracoviště, doplňkové pachové konzervy.

Při jejich pořizování se postupuje obdobně jako při zajišťování PVO. Důležité však je, aby tyto doplňkové konzervy obsahovaly pachy osob stejného pohlaví, etnika a obdobného věku jako osoba, jejíž pachový vzorek je porovnáván. Bezprostředně po pořízení této konzervy, se konzerva označí štítkem s potiskem červené barvy s údaji jako: pohlaví, etnická charakteristika, datum narození osoby, o jejíž pachový vzorek se jedná; datum odebrání PVO a příjmení a osobní evidenční číslo proškoleného policisty. Na štítku musí být viditelně

⁶⁰ čl. 8 odst. 6 a 7, tamtéž

⁶¹ čl. 9 odst. 5 a 6 pokynu policejního prezidenta č. 313/2017 ze dne 28. prosince 2017, o pachové identifikaci osob

⁶² čl. 10, tamtéž

vyznačeno písmeno „D“. Doplnková pachová konzerva, která byla použita při porovnání, se zlikviduje.⁶³

3.2.2. Druhá fáze MPI

3.2.2.1. Psi vycvičení k MPI a jejich psovodi

Jak již bylo zmíněno výše, MPI, resp. samotné porovnávání probíhá prostřednictvím speciálně vycvičených psů. Ti přitom využívají výhradně krátkodobou pachovou paměť, protože provádí bezprostřední komparaci pachových vzorků⁶⁴. Tito psi musí splňovat ta nejprísnejší kritéria, aby nemohla být nejmenší pochybnost o jejich věrohodnosti a spolehlivosti, jakožto tvorů, kteří mají mnohonásobně lépe vyvinutější čich než člověk.

Pro pachové práce se nehodí každý pes. Výběr toho vhodného psa začíná již od štěněte. Podstatnými vlastnostmi jsou: chuť k pachovým pracím a ovladatelnost. Obě tyto vlastnosti mají v největší míře psi, kteří pocházejí z pastýřských kmenů, neboť tyto kmeny již po celá staletí nepřetržitě a v nejtěsnější spolupráci pracují s člověkem.⁶⁵ Tito psi dále musí být klidní, vyrovnaní, odolní, zdraví, inteligentní a neměli by být při výcviku (ani obecně jinak) tvrdě trestáni. V praxi, i dle různých studií bývají nejčastěji využívány pro MPI feny německého ovčáka.

Aby mohl pes provádět porovnání v rámci MPI, musí nejprve úspěšně ukončit přípravný výcvik, přičemž jeho podmínky a pravidla jsou stanoveny v Příloze č. 4 a č. 6. Musí úspěšně sloužit soubor cviků, jak z disciplíny poslušnost, tak i soubor cviků z disciplíny pachové práce (např. vypracování stopy v různém terénu, s různými přechody, lomy, předměty apod.). Poté jeho výcvik pokračuje, v rámci pokračujícího výcviku (v rozsahu 8-12 týdnů), do doby, než získá tzv. atest.⁶⁶ Po jeho získání bude způsobilý k výkonu služby jako pes vhodný pro MPI. Dále se pak minimálně jednou ročně ověřuje platnost atestu, a to kurzy kondičními (v rozsahu 4 týdnů).⁶⁷

Co se týče samotných psovodů, ti musí hlavně získat odbornou způsobilost psovoda, aby mohli provádět porovnání v rámci MPI. Odbornou způsobilost získají úspěšným

⁶³ čl. 12, tamtéž

⁶⁴ STRAUS, Jiří, KLOUBEK, Martin. *Kriminalistická odorologie*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2010. s. 75

⁶⁵ EIS, Vilém. *Pachové práce služebních psů*. Praha: Nakladatelství Naše Vojsko, 2018, s. 41

⁶⁶ čl. 3 pokynu ředitele ředitelství služby pořádkové policie č. 119/2017 ze dne 29. prosince 2017, o provádění služební kynologie

⁶⁷ čl. 9 odst. 1 písm. h), tamtéž

zvládnutím vzdělávacího základního kurzu MPI v rozsahu 5 týdnů. Následné osvědčení o odborné způsobilosti vydá psovodovi ředitelství služby pořádkové policie, a to na základě úspěšného vykonání závěrečných zkoušek.⁶⁸ Po získání odborné způsobilosti může psovod se svým psem (se kterým úspěšně ukončil přípravný výcvik) podstoupit výcvikový kurz, resp. atestační kurz a s tím pak související další kurzy (doškolovací, kondiční) zmíněné výše.

3.2.2.2. Porovnání

Aby bylo vůbec možné příslušným odborným pracovištěm porovnání MPI provést, musí se o něj zažádat, a to prostřednictvím žádosti příslušného policejního orgánu o odborné vyjádření v oboru kriminalistiky odvětví kriminalistické techniky – kriminalistické identifikace osob MPI. V žádosti musí být mimo jiné uvedena základní verze skutkového děje a skutečnosti nasvědčující vytvoření pachové stopy na konkrétním místě.⁶⁹

Obhájce může požádat o účast na porovnání, požádá-li, policejní orgán to uvede v žádosti. Příslušný policejní orgán umožní obhájci, pokud to je dle daných okolností vhodné a po konzultaci s odborným pracovištěm, aby sledoval průběh porovnání v prostoru k tomu určeném odborným pracovištěm (prostřednictvím videopřenosu, aby byla vyloučena možnost přenosového pachu), ale obhájce o to musí výslovně požádat s odkazem na § 165 odst. 2 a 3 TŘ. V tomto případě je kromě obhájce přítomen i policista příslušného policejního orgánu. Nepožádá-li o to obhájce, policejní orgán není povinen jej o plánovaném provedení vyrozumět.⁷⁰

Pokud ještě nebyly příslušnému odbornému pracovišti zaslány předmětné pachové konzervy, tzn. pachové konzervy s OPS a PVO, u nichž má být provedeno porovnání, učiní tak policejní orgán spolu se zaslanoou žádostí. Současně se také tato žádost doručuje odbornému pracovišti v digitální podobě. Je-li to potřebné, odborné pracoviště si může vyžádat od policejního orgánu rovněž protokol o ohledání a fotografickou dokumentaci, příp. videodokumentaci.⁷¹

Jak již bylo zmíněno výše, samotné porovnání MPI se skládá ze dvou částí, z kontrolního a dílčího porovnání. Důležité je zmínit, že v současné době je porovnání formou MPI prováděno dvěma psy.

⁶⁸ čl. 6 odst. 2, tamtéž

⁶⁹ čl. 13 pokynu policejního prezidenta č. 313/2017 ze dne 28. prosince 2017, o pachové identifikaci osob

⁷⁰ čl. 14, tamtéž

⁷¹ čl. 13, tamtéž

V první části porovnání tak dochází ke dvěma kontrolním porovnáním a k nejméně dvěma dílčím porovnáním provedených prvním psem a v druhé části dochází k úplně stejnému způsobu porovnání, tzn. dvě kontrolní porovnání a nejméně dvě dílčí porovnání, akorát s tím rozdílem, že to již provádí pes druhý, přičemž není vyloučeno, aby porovnání s oběma psy provedl týž psovod.⁷²

Celý proces porovnání řídí expert, ten je pro konkrétní dílčí porovnání určen vedoucím odborného pracoviště (určuje i psovoda).

Dále bych se chtěla zmínit o základních zásadách, které by měly být ze strany experta a psovoda dodržovány. Expert řídí obě dílčí porovnání prováděné jedním psem, vybírá vhodné doplňkové pachové konzervy a odpovídá za jejich rozmístění v řadě, rozhoduje o vlastním průběhu porovnání, nesmí žádným způsobem ovlivňovat průběh samotného porovnání prováděného psem.⁷³

Psovod naopak nesmí provést rozmístění pachových konzerv, dále musí být seznámen expertem s umístěním porovnávané pachové konzervy až po ukončení dílčího porovnání; výsledek dílčího porovnání sdělí, resp. signalizuje expert psovodovi vhodným způsobem. V porovnávací místnosti nesmí být při porovnání přítomna jiná osoba.⁷⁴

Porovnávaná pachová konzerva se umístí do řady (řadu tvoří alespoň 5 pachových konzerv s rozestupy nejméně 80 cm), umístí se tam pouze jedna takováto pachová konzerva s PVO z dané trestní věci. Zbytek řady je tvořen doplňkovými pachovými konzervami, a to těmi, které nepořídil policista, jenž zajistil OPS, nebo byl přítomen u úkonu téhož trestního řízení, v jehož rámci byl zajištěn porovnávaný OPS nebo odebrán PVO.⁷⁵

Tyto pachové konzervy (s OPS, s PVO, doplňková pachová konzerva) lze použít k porovnání nejdříve po uplynutí 24 hodin od zajištění či odběru, a nejméně 10 hodin po jejím doručení odbornému pracovišti. Pokud tyto zásady nelze dodržet, odborné pracoviště může porovnání odmítnout.⁷⁶

Pojďme se ale vrátit k samotnému porovnání formou MPI. Poté, co první pes správně provedl druhé kontrolní porovnání, umístí expert porovnávanou pachovou konzervu (poté, co vizuálně zkontroloval jejich stav a neporušenost) na libovolnou pozici v řadě a na další místa v řadě umístí doplňkové pachové konzervy, to vše pomocí tzv. klešťového manipulátoru (před každým novým porovnáním je nezbytné provádět jejich čištění, aby nedošlo ke vzniku

⁷² čl. 15, tamtéž

⁷³ čl. 15 odst. 5 písm. b), tamtéž

⁷⁴ čl. 15 odst. 5 písm. a), tamtéž

⁷⁵ čl. 15 odst. 6, tamtéž

⁷⁶ Tamtéž

nežádoucích pachových shod). Pak vyznačí rozmístění pachových konzerv do diagramu (příloha odborného vyjádření) a přesune se do jiné místnosti, oddělené od porovnávací místnosti, odkud řídí a sleduje průběh dílčího porovnání (pořizuje se i videodokumentace).⁷⁷

Na pokyn experta nechá psovod prvním psovi načichat pach z porovnávací pachové konzervy a poté prochází se psem podél řady (na volno, na vodítku nebo pes je vyslán samostatně k provedení porovnání). Hledá tedy pachovou spojitost. Najde-li ji, označí ji naučeným způsobem (zpravidla zalehnutím), expert poté rozmístí jiné pachové konzervy pro druhé dílčí porovnání a s tímtož psem ho psovod provede. Pokud ji nenajde a neoznačí-li ji, totéž (první) dílčí porovnání se beze změny rozmístění pachových konzerv v řadě s prvním psem opakuje. Pokud i tak pes neoznačí pachovou spojitost, pak nebyla zjištěna a v porovnání se nepokračuje. Pokud ji na podruhé označí, expert rozmístí jiné pachové konzervy pro druhé dílčí porovnání a s tímtož psem ho psovod provede.⁷⁸

Pak probíhá druhé dílčí porovnání. Pokud první pes pachovou spojitost označí, provede se porovnání s druhým psem. Pokud jej neoznačí, totéž dílčí porovnání se beze změny rozmístění pachových konzerv v řadě s prvním psem opakuje. Pokud i tak opět neoznačí spojitost, pak nebyla zjištěna a v porovnání se nepokračuje.

Pokud první pes pachovou spojitost v obou dílčích porovnáních označí, provede se porovnání s druhým psem, a to za stejných podmínek, jak již bylo dříve zmíněno.

Abychom mohli říct, že pachová spojitost byla opravdu potvrzena, musí být označena pachová spojitost oběma psy ve všech čtyřech dílčích porovnáních.⁷⁹

Po ukončení porovnání zpracuje expert odborné vyjádření, v němž jsou mimo jiné uvedeny informace o: atestu psů; zda byl přítomný obhájce nebo znalec a policista příslušného policejního orgánu při porovnání a likvidace nebo anonymizace použitých pachových konzerv. Odborné vyjádření podepisuje expert a vedoucí oddělení služební kynologie odboru služby pořádkové policie krajského ředitelství policie. Odborné vyjádření včetně všech příloh je rovněž zasláno v analogové a digitální podobě policejnímu orgánu, který jej vyžádal.⁸⁰

⁷⁷ čl. 17 odst. 2, tamtéž

⁷⁸ čl. 17, tamtéž

⁷⁹ čl. 17 odst. 11, tamtéž

⁸⁰ čl. 18 odst. 2 až 4, tamtéž

4. MPI v trestním řízení

Explicitní vyjádření, či vymezení MPI, jako důkazního prostředku, resp. důkazu nepřímého, nenajdeme v žádném právním předpise. Můžeme jej ale dovodit z ustanovení § 89 odst. 2 TŘ, který obsahuje demonstrativní výčet důkazních prostředků a dle kterého, za důkaz může sloužit vše, co může přispět k objasnění věci, zejména výpovědi obviněného apod. Proto pokud jiný důkazní prostředek, který není přímo zmíněn v tomto demonstrativním výčtu, neporušuje zákon, a to nejen TŘ, a ani jej neobchází a je-li způsobilý k dokazování skutečností důležitých pro trestní řízení, lze ho použít jako důkaz.⁸¹ Proto můžeme MPI považovat za způsobilý důkazní prostředek, resp. nepřímý a podpůrný důkaz. Za tento typ důkazu jej považujeme právě proto, že k identifikaci dochází na základě určitého chování psa, jejíž výsledek nemůžeme jiným vhodným způsobem ověřit, či přezkoumat např. smyslovým chováním člověka nebo přístrojovou technikou.

Jak již bylo dříve zmíněno, důkaz získaný MPI, je pouhým nepřímým, podpůrným důkazem a nemůže tedy sám o sobě postačovat k usvědčení pachatele ze spáchání trestného činu. Pokud by soudy navíc ještě zamítly provedení dalších důkazů, že by snad např. tento důkaz MPI postačoval, porušily by tím základní práva a svobody odsouzeného, protože by svým postupem extrémně vybočily z mezí ústavnosti.⁸²

Z takto získaného důkazu lze pouze usuzovat, že se dotyčná osoba s největší pravděpodobností nacházela na místě činu, resp. přišla do kontaktu s předmětem, z něhož byla stopa sejmuta. Důkaz získaný MPI tak může tvořit pouhý dílčí článek řetězce důkazů (ať přímých spolu s nepřímými nebo pouze nepřímých důkazů), který ve svém souhrnu vedou k usvědčení pachatele.⁸³ Pokud by měl soud opřít výrok o vině jen o nepřímé důkazy, musí být tento řetězec vzájemně propojený, nepřerušovaný, resp. uzavřený a ve svém důsledku nesmí připouštět jinou alternativu, než vinu pachatele.⁸⁴ Tento fakt nemůže změnit ani např. skutečnost, že by zde byla tzv. mnohost pachových stop, resp. početnost pachových stop, kdy by výsledek z MPI značil potvrzenou pachovou spojitost mezi vícero OPS z místa činu a PVO z osoby podezřelé. Tento poznatek však může zvyšovat důvodné podezření, že dotyčná osoba mohla trestný čin spáchat, ale bez dalších důkazů se tato pravděpodobnost nemůže proměnit

⁸¹ FRYŠTÁK, M. *Znalecké dokazování v trestním řízení. 2.*, podstatně přepracované a doplněné vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2021, 21 s.

⁸² nález Ústavního soudu ze dne 4. března 1998, č. j. I ÚS 394/97

⁸³ MUSIL, J., KONRÁD, Z., SUCHÁNEK, J. *Kriminalistika. 2.* přepracované a doplněné vydání. Praha: C. H. Beck, 2004, 189 s.

⁸⁴ FENYK, J., CÍSAŘOVÁ, D., GRIVNA T.: *Trestní právo procesní*, Praha: Wolters Kluwer, 2015. s. 342-345; nebo obdobně ŠÁMAL, P., MUSIL, J., KUČHTA, J. a kol.: *Trestní právo procesní*, Praha: C.H. Beck, 2013. s. 360

v potřebnou míru jistotu. Toto konstatoval ve svém rozhodnutí⁸⁵ Nejvyšší soud, kde mimo jiné vyjádřil názor, že: „...ani mnohost pachových stop sama o sobě nemůže změnit povahu tohoto důkazu z nepřímého v přímý, a to ze zatím stále existujícího důvodu spočívajícího v nemožnosti zjištěné poznatky jiným, kvalifikovaným způsobem přezkoumat.“

4.1. Zásady trestního řízení spojené s MPI

Pokud bychom se měli bavit o tom, jaké zásady trestního řízení jsou v souvislosti s MPI nejčastěji zmiňovány a probírány, dospěli bychom k závěru, že tou nejčastější je zásada *in dubio pro reo*. Této zásadě budu věnovat následující podkapitulu. Dalšími neméně důležitými zásadami jsou např.: zásada materiální pravdy, zásada presumpce nevinny nebo zásada volného hodnocení důkazů. Těmto se budu v následujících podkapitolách rovněž věnovat.

4.1.1. Zásada in dubio pro reo

Zásada *in dubio pro reo* vychází ze zásady presumpce nevinny, jejíž negativní vymezení najdeme jak v čl. 40 odst. 2 Listiny základních práv a svobod (dále jen „Listina“) a čl. 6 odst. 2 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod (dále jen „Úmluva“), tak především v ustanovení § 2 odst. 2 TŘ, který říká, že: „Dokud pravomocným odsuzujícím rozsudkem soudu není vina vyslovena, nelze na toho, proti němuž se vede trestní řízení, hledět, jako by byl vinen.“. Zásada *in dubio pro reo* je tedy projevem zásady presumpce nevinny a znamená v pochybnostech ve prospěch, resp. v případě pochybností o vině obviněného je třeba rozhodnout v jeho prospěch.⁸⁶ Pokud by tedy soud dospěl k závěru, že je zde důkazní pochybnost o vině obviněného ze spáchání trestného činu, měl by soud ve světle této zásady a také i s poukazem na konstantní judikaturu Evropského soudu pro lidská práva, tento případ, resp. každý případ, který vyvolává sebemenší důkazní pochybnost, vykládat ve prospěch obviněného.⁸⁷

Další vyložení, resp. rozvedení definice této zásady najdeme v mnoha rozhodnutích českých soudů. Jmenovitě např. v nálezu⁸⁸ Ústavního soudu, který ji zmiňuje a říká, že tato zásada ve své podstatě znamená, že: „není-li v důkazním řízení dosaženo praktické jistoty o

⁸⁵ rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 15. dubna 2003, sp. zn. 4 Tz 107/2002

⁸⁶ MOLEK, Pavel. Právo na spravedlivý proces. Praha: Wolters Kluwer, 2012. 154-155 s.

⁸⁷ rozsudek ve věci Barberá, Messequé a Jabardo z 6. prosince 1988 A-146, č.10590/83

⁸⁸ náleží Ústavního soudu ze dne 12. ledna 2009, sp. zn. II. ÚS 1975/08

existenci relevantních skutkových okolností, tj. jsou-li přítomny důvodné pochybnosti ve vztahu ke skutku či osobě pachatele, jež nelze odstranit ani provedením dalšího důkazu, nutno rozhodnout ve prospěch obviněného.“

Další zmínku k této zásadě najdeme např. v nálezu⁸⁹ Ústavního soudu, který říká, že: „*Jak uvedl Evropský soud pro lidská práva, zásada in dubio pro reo, která je specifickým výrazem zásady presumpce nevin, vyžaduje, aby soudci nevycházeli z předem pojatého přesvědčení, že obžalovaný spáchal čin, který je mu kladen za vinu, aby důkazní břemeno spočívalo na obžalobě a aby případné pochybnosti byly využity ve prospěch obžalovaného (viz rozsudek ze dne 24. 7. 2008 ve věci Melich a Beck proti České republice, stížnost č. 35450/04).“*

Zásadu *in dubio pro reo* ve svých rozhodnutích a v souvislosti právě s MPI často zmiňuje jak Nejvyšší soud⁹⁰, tak i Ústavní soud⁹¹. Je to hlavně z toho důvodu, že jej často uplatňují v rámci své argumentace dovolatelé/stěžovatelé ve svých dovoláních či ústavních stížnostech. Především argumentují, že při hodnocení důkazů soudy nižšího stupně nepostupovaly důsledně, kdy ve výsledku založili vinu obžalovaného pouze na základě nepřímého důkazu, a to pachových stop, resp. MPI, a nerespektovaly tak zásadu *in dubio pro reo*.⁹² nebo provedly rozporné a neúplné hodnocení důkazů a zjištěný skutkový stav rekonstruovaly v rozporu s provedenými důkazy a tím nedostály požadavkům plynoucím z této zásady.⁹³

4.1.2. Zásada materiální pravdy

Tato zásada je vymezena v ustanovení § 2 odst. 5 TR, především v části, která říká, že: „*Orgány činné v trestním řízení postupují v souladu se svými právy a povinnostmi uvedenými v tomto zákoně a za součinnosti stran tak, aby byl zjištěn skutkový stav věci, o němž nejsou důvodné pochybnosti, a to v rozsahu, který je nezbytný pro jejich rozhodnutí.“* Tato zásada tak nahradila po novelizaci provedené zákonem č. 292/1993 Sb. zásadu objektivní pravdy, která

⁸⁹ náleží Ústavního soudu ze dne 27. března 2017, sp. zn. II. ÚS 4266/16

⁹⁰ rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 15. dubna 2003, sp. zn. 4 Tz 107/2002, usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 25. října 2011, sp. zn. 6 To 95/2011

⁹¹ náleží Ústavního soudu ze dne 5. září 2017, sp. zn. II. ÚS 3307/14, náleží Ústavního soudu ze dne 27. března 2017, sp. zn. II. ÚS 4266/16

⁹² usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 25. října 2011, sp. zn. 6 To 95/2011,

⁹³ náleží Ústavního soudu ze dne 22. března 2016, sp. zn. IV. ÚS 1098/15

ve svém důsledku vedla k tomu, aby orgány činné v trestním řízení (dále jen „OČTŘ“) prováděly rozsáhlé dokazování ke každé, i zcela bezvýznamné okolnosti případu.⁹⁴

Zásada má nutit OČTŘ k tomu, aby zjišťovaly skutkový stav jen v rozsahu, který je nezbytný pro jejich rozhodnutí, to znamená, že se již nevěnují nepodstatným skutečnostem. Proto by si i soud měl stanovit meze dokazování tak, aby mohl právě rozhodnout bez důvodných pochybností. Pokud provedené důkazy nepostačují k rozhodnutí, soud má povinnost doplnit dokazování v rozsahu potřebném pro rozhodnutí dle ustanovení § 2 odst. 5 věta poslední TŘ.

Tato zásada se tak konkrétně může v problematice MPI a pachových stop projevit tak, že OČTŘ si může, resp. musí vyžádat potřebné odborné vyjádření z průběhu provádění komparace MPI, dále může požadovat výslechy kriminalistických techniků či policistů, kteří prováděli buď OPS či PVO nebo si mohou vyžádat znalecký posudek z oboru kriminalistiky, odvětví kriminalistické odorologie, kde znalec posoudí, zda byla MPI provedena správně, dle platných a účinných předpisů, případně revizní znalecký posudek z téhož oboru a odvětví.

Pokud i tak nedojde k potřebnému výsledku a již není možno opatřit další důkazy, které by vzniklé pochybnosti o vině obžalovaného vyvrátily, je třeba ho obžaloby zprostit⁹⁵. Do toho se nám tedy ve svém výsledku promítá zásada *in dubio pro reo*.

4.1.3. Zásada volného hodnocení důkazů

Se zásadou *in dubio pro reo* souvisí také výše zmiňovaná zásada volného hodnocení důkazu dle ustanovení § 2 odst. 6 TŘ, která říká, že: „*Orgány činné v trestním řízení hodnotí důkazy podle svého vnitřního přesvědčení založeného na pečlivém uvážení všech okolností případu jednotlivě i v jejich souhrnu.*“ Jde tak o základní předpoklad pro zjištění skutkového stavu věci, o němž nejsou důvodné pochybnosti dle ustanovení § 2 odst. 5 TŘ.

Tato zásada se uplatní ve všech stádiích trestního řízení a platí pro všechny OČTŘ. V případě soudů je tak naplňován požadavek na to, že do hodnocení důkazů by nemělo být nijak zvnějšku zasahováno a soud by se neměl cítit být povinen respektovat jiný názor na hodnocení důkazů než svůj vlastní.⁹⁶ Soud by měl důkazy hodnotit z hlediska jejich zákonnosti, závažnosti, věrohodnosti a pravdivosti.⁹⁷

⁹⁴ VANTUCH, Pavel. Pachová stopa jako důkaz v trestním řízení. *Trestněprávní revue*, 2008, č. 4, s. 106-115

⁹⁵ VANTUCH: Pachová stopa..., s. 106-115

⁹⁶ DRAŠTÍK, Antonín, FENYK, Jaroslav. In KMEC, Jiří (ed.). *Komentář k Trestnímu řádu*. Praha: Wolters Kluwer, 2017, s. 5

⁹⁷ VANTUCH: Pachová stopa..., s. 106-115

Tato zásada se v problematice MPI a pachových stop projevuje zejména tím, že závisí na úvaze soudu, resp. soudců, jak na problematiku MPI budou nahlížet a jak o ní budou rozhodovat jakožto důkazu v trestním řízení. Proto se můžeme setkat s některými soudními rozhodnutími zejména staršího data, kde soud vyslovil názor, že MPI není důkazem použitelným před soudem, a že jde o pouhou kriminalistickou metodu.⁹⁸ Nicméně v současné době stále převládá názor, že je třeba na MPI jakožto na důkaz v trestním řízení pohlížet a hodnotit s ohledem na její charakteristiku velmi obezřetně. Nelze připustit, aby tento úkon byl jediným a osamoceným usvědčujícím důkazem. Je třeba ho považovat za důkaz podpůrný a nepřímý. V rámci této zásady je tak důležité pečlivě hodnotit výsledky získané MPI v souvislosti s obsahem ostatních důkazů, vztahujících se k dokazované skutečnosti a brát zřetel např. zda byl nalezen ojedinělý OPS nebo více takových otisků, kde a kdy byly OPS nalezeny, u kolika z nich byla zjištěna shoda se srovnávací pachovou konzervou, s jakým časovým odstupem byla tato shoda zjištěna atd.⁹⁹

4.2. Uplatnění MPI u soudu jako důkaz

V teorii dokazování v trestním řízení rozlišujeme základní pojmy: pramen důkazu, důkazní prostředek a důkaz.

Pramen důkazu je nosič nebo nositel informací, který je ve vztahu ke předmětu dokazování právně relevantní. Pramenem důkazu v souvislosti s MPI je pachová stopa vytvořená člověkem na místě nebo pachová stopa předmětů souvisejících s vyšetřovanou událostí nebo s jejich účastníkem.¹⁰⁰

Důkazní prostředek představuje procesní formu využití pramenu důkazu k provedení důkazu v trestním řízení. Uplatníme-li tuto definici v souvislosti s MPI, je MPI důkazním prostředkem, který vyžaduje nalezení a zajištění kriminalistické stopy, získání srovnávacího vzorku a následně komparaci stopy se srovnávacím vzorkem speciálně vycvičenými psy. Principiálně se tedy jedná o analogický postup jako u jiných důkazních prostředků založených na komparaci. Příkladem může být daktyloskopie, balistika, mechanoskopie apod.¹⁰¹

Důkaz je v trestním právu procesním výsledným produktem dokazování založeného na využití důkazních pramenů prostřednictvím důkazních prostředků. Představuje poznatek o

⁹⁸ rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 27. dubna 1999, sp. zn. 8 Tz 44/99

⁹⁹ usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 25. října 2011, sp. zn. 6 To 95/2011

¹⁰⁰ STRAUS, Jiří, KLOUBEK, Martin. *Kriminalistická odorologie*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2010. s. 129-130

¹⁰¹ Tamtéž s. 130

okolnosti důležité pro rozhodování soudu o zavinění. O tom, co bude přijato jako procesně způsobilý důkaz je oprávněn rozhodnout pouze soud. Důkazem je tak v oboru MPI zjištění, zda byla či nebyla na konkrétním místě nalezena přítomnost pachu, který má individuální charakteristiku konkrétní osoby.¹⁰²

Jak jsem již zmínila v této práci několikrát, důkaz provedený MPI je v současné době českými soudy stále konstantně považován za důkaz nepřímý a podpůrný, který sám o sobě jako usvědčující důkaz nemůže obstát, pokud je v dané věci jediným důkazem svědčícím o vině obviněného. Na základě tohoto důkazu je možno pouze dospět k závěru, že se obviněný v blíže neurčené době s největší pravděpodobností na místě činu nacházel, ale nelze z něj však jednoznačně a bez důvodných pochybností dovodit, že právě obviněný se dopustil trestného činu, za který je trestně stíhán.¹⁰³ Nicméně bych opět ráda zmínila tu informaci, že pokud zde máme důkaz provedený MPI a další nepřímé důkazy, které tvoří souvislý řetězec a který by vedl k obviněnému jako jedinému možnému pachateli trestného činu a zároveň by jakoukoliv jinou možnou verzi vylučoval, lze i jen na základě nepřímých důkazů uznat obviněného vinným z tvrzeného trestného činu.¹⁰⁴

Pokud bychom měli důkaz provedený MPI dále definovat z hlediska teorie dokazování v trestním řízení, jedná se o důkaz původní, subjektivní, obviňující i vyvíňující, resp. pachové stopy jsou v naprosté většině latentní. Záleží tedy hlavně na tom, zda byly pachové snímače uloženy na odpovídající místa, a zda nebyla uplynutím času pachová vydatnost stop již pod hranici odorologické identifikace.¹⁰⁵

Vzhledem k povaze důkazu provedeným MPI se jedná o důkaz, který nelze provádět v jednání před soudem. MPI se tak provede stanoveným způsobem dle příslušných Pokynů policie ČR a výsledkem je zpracování odborného vyjádření týkající se porovnání pachových stop, který slouží jako listinný důkaz a který je proveden jeho přečtením v řízení před soudem. Ty jsou vyžádána dle ustanovení § 105, věty první TŘ. V tomto odborném vyjádření je popsán průběh MPI, včetně grafické dokumentace výsledků jednotlivých srovnání, resp. porovnání a od roku 2017 s účinností nového pokynu Policejního prezidenta č. 313/2017, je z provádění MPI pořizován i videozáznam. O odběru PVO a OPS jsou vyhotoveny protokoly s náležitostmi dle ustanovení § 55 odst. 1 TŘ.

¹⁰² Tamtéž, s. 131-133

¹⁰³ usnesení Nejvyššího soudu ze dne 15. dubna 2003, sp. zn. 4 Tz 107/2002

¹⁰⁴ náleží Ústavního soudu ze dne 27. března 2017, sp. zn. II. ÚS 4266/16

¹⁰⁵ STRAUS, Jiří, KLOUBEK, Martin. *Kriminalistická odorologie*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2010. s. 135-137

Autor odborného vyjádření, v tomto případě expert, který řídí a rozhoduje o průběhu porovnání formou MPI a který o tom sepsal dotyčné odborné vyjádření, může být vyslechnut jako svědek dle ustanovení § 97 TŘ. Další, kdo může být vyslechnut jako svědek je policista (kriminalistický technik), který při ohledání místa činu dle ustanovení § 113 TŘ, prováděl snímání pachové stopy, neboť svými smysly vnímal situaci na místě trestného činu. Posledním, kdo může být vyslechnut jako svědek, ale jen v případě, že má být prověřeno, jestli postupoval při své práci lege artis, je osoba, která sejmula vzorek z těla osoby podle ustanovení § 114 TŘ a sepsala o tomto protokol o odběru srovnávacího pachového vzorku.¹⁰⁶

MPI se vzhledem k její povaze považuje za úkon neopakovatelný před soudem a v některých případech také neodkladný dle ustanovení § 160 odst. 4 TŘ.¹⁰⁷ Jak již judikoval ve svém nálezu¹⁰⁸ Ústavní soud, provedení MPI lze provádět ještě před zahájením trestního stíhání, neboť je právě obtížně opakovatelný. Je to např. v případech, kdy vyšetřovatelé v době provádění MPI (a odběru PVO) ještě neznají osobu, která by mohla být obviněna, a tyto úkony by vlastně směřovaly k tomu, aby nám tato osoba potenciálního obviněného známa byla (s potřebnou mírou pravděpodobnosti nutné pro zahájení trestního stíhání ve smyslu ustanovení § 160 odst. 1 TŘ). Jinak by orgány činné v trestním řízení museli nejprve zahájit trestní stíhání, usnesení o něm doručit obviněnému a teprve poté provádět uvedené úkony.¹⁰⁹

Pro posouzení skutečnosti, jestli byla MPI a s ní spojené úkony provedeny dle zákona, může vyvstat potřeba vypracování znaleckého posudku. Za účelem tedy objektivního posouzení uvedené činnosti bývá vypracován znalecký posudek znalcem, který je zapsán v seznamu znalců, v oboru kriminalistika, odvětví kriminalistická odorologie.

V tomto znaleckém posudku se znalec vyjadřuje především ke spolehlivosti MPI, vysvětluje její podstatu a správný způsob provedení, k možnostem ověřování výsledků získaných touto metodou, k možnosti přenosu pachových stop, k možnosti záměny pachů apod.¹¹⁰ Znalec může být dále soudem vyslechnut k provedené identifikaci a může být předvolán k hlavnímu líčení, kde mu mohou být kladeny doplňující otázky.¹¹¹ V případě pochybností může být nařízeno vypracování revizního znaleckého posudku.

¹⁰⁶ Tamtéž, s. 137

¹⁰⁷ MAZÁK, Josef. Důkaz pachovou zkouškou v trestním řízení. *Trestněprávní revue*, 2009, č. 3, s. 70-78

¹⁰⁸ náleží Ústavního soudu ze dne 4. března 1998, č. j. I ÚS 394/97

¹⁰⁹ MAZÁK: Důkaz pachovou zkouškou... , s. 70-78

¹¹⁰ náleží Ústavního soudu ze dne 22. března 2016, sp. zn. IV. ÚS 1098/15

¹¹¹ Tamtéž.

Ve svém usnesení¹¹² Ústavní soud mimoto opět zdůraznil nutnost vedení podrobných záznamů o odběru otisků pachových stop a o samotném průběhu pachové zkoušky, neboť ta je následně v podstatě nepřezkoumatelná a neověřitelná. Je tak nutné dbát na to, aby došlo k pečlivému zaznamenávání všech relevantních a důležitých skutečností s tím spojených, především k zaznamenávání okolností, za kterých došlo k OPS, aby pak nevznikaly pochybnosti o záměně nebo manipulaci se vzorky. Je tak nutné dbát na procesní čistotu získání tohoto důkazního materiálu.

Co se týče dovolání, tak dovolatelé uplatňují ve spojitosti s MPI, resp. jejich uplatněné námitky a připomínky vázající se na MPI, či pachové stopy se vždy vážou na dovolací důvod podle ustanovení § 265b odst. 1 písm. g) TR. Tento důvod říká, že napadené rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení skutku nebo jiném nesprávném hmotněprávním posouzení. Najdeme jej především v rozhodnutích¹¹³ Nejvyššího soudu. Jen zcela výjimečně může Nejvyšší soud zasáhnout do skutkových zjištěních soudů, a to, pokud to odůvodňuje extrémní rozpor mezi skutkovými zjištěními soudů a provedenými důkazy.

U Ústavního soudu stěžovatelé argumentují především tím, že došlo k zásahu a k porušení do jejich základního práva na spravedlivý proces dle čl. 36 odst. 1 Listiny a dle čl. 6 odst. 1 Úmluvy. Výjimečně tak může zasáhnout i Ústavní soud, když důkazní řízení má za následek porušení základních práv a svobod ve smyslu dotčení zásadních požadavků spravedlivého procesu¹¹⁴.

¹¹² usnesení Ústavního soudu ze dne 15. července 2008, sp. zn. IV. ÚS 757/08

¹¹³ usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22. října 2008, sp. zn. 3 Tdo 1207/2008; usnesení Nejvyššího soudu ze dne 24. května 2012, sp. zn. 7 Tdo 586/2012; usnesení Nejvyššího soudu ze dne 10. října 2012, sp. zn. 8 Tdo 1063/2012

¹¹⁴ nález Ústavního soudu ze dne 5. září 2017, sp. zn. II. ÚS 3307/14

5. Metoda ve světle judikatury ČR

Již v úvodu této diplomové práce jsem zmínila že, MPI má v porovnání s jinými kriminalistickými metodami v justiční a policejní praxi poměrně krátkou historii (srov. daktyloskopie, která patří mezi nejstarší identifikační metody kriminalistiky zabývající se identifikací osob¹¹⁵). Jako důkazní prostředek (i když nekodifikovaný) je MPI používána od roku 2002, kdy se její status změnil z operativně pátracího prostředku (MPI sloužila toliko jako indicie pro orientaci a další zaměření práce operativních orgánů a vyšetřovatelů¹¹⁶) právě na důkaz nepřímý.

I za tuto relativně krátkou dobu však bylo v českém soudnictví vydáno mnoho soudních rozhodnutí, které se touto metodou zabývají nebo ji jinak zmiňují.¹¹⁷ V následující podkapitole se pokusím shrnout vývoj pohledu a přístupu soudů k MPI v průběhu let, věci, které v souvislosti s MPI soudy řešily a taktéž zmíním stěžejní rozhodnutí vážící se právě k MPI.

5.1. Pohled soudů na MPI od 90. let do současnosti

Jak již bylo zmíněno dříve, na MPI a na pachové stopy bylo nejprve soudy nahlíženo jako na operativně taktickou pomůcku, či operativně pátrací prostředek, který sloužil jen jako jakási indicie pro lepší orientaci a zaměření práce vyšetřovatelů a operativních orgánů. Na tomto stanovisku stojí rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 30. listopadu 1988, sp. zn. Tpj 97/88.

S koncem 90. let minulého století se judikatura českých soudů začala vyvíjet tím směrem, že jimi nebyla zpochybnována obecná věrohodnost samotné MPI, či důkazu pachovou zkouškou (i když v té době tento důkaz nebyl v teorii i v praxi trestního řízení jednoznačně a bezvýhradně přijímán), soudy tak opustily dosavadní náhled na MPI jako na operativní pátrací prostředek, resp. tento názor byl překonán.¹¹⁸ Nejvyšší soud ve svém rozhodnutí např. toto argumentoval tím, že zde máme ustanovení § 89 odst. 2 TŘ, který říká: „za důkaz může sloužit vše, co může přispět k objasnění věci“, proto lze dovodit, že žádný

¹¹⁵ PROCHÁZKA, Petr. Historický vývoj kriminalistických metod identifikace osob. Brno: Masarykova Univerzita, Právnická fakulta, 2015, s. 15.

¹¹⁶ usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 25. října 2011, sp. zn. 6 To 95/2011

¹¹⁷ rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 20. května 2015, sp. zn. 8 Tz 15/2012; náleží Ústavního soudu ze dne 22. března 2016, sp. zn. IV. ÚS 1098/15; usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. března 2017, sp. zn. 8 Tdo 1706/2016 apod.

¹¹⁸ usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 25. října 2011, sp. zn. 6 To 95/2011; náleží Ústavního soudu ze dne 4. března 1998, sp. zn. I. ÚS 394/97; rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 29. dubna 1999, sp. zn. 8 Tz 44/99; náleží Ústavního soudu ze dne 3. srpna 2000, sp. zn. II. ÚS 418/99 atd.

úkon, který naplňuje tyto podmínky nelze apriorně vyloučit z okruhu přípustných důkazních prostředků jen proto, že jde o úkon určitého druhu. I když TŘ neobsahuje zvláštní úpravu postupu při MPI, má tento úkon obecné náležitosti úkonu dle TŘ a lze ho tedy jako důkaz použít. Soudy se však shodují, že MPI jako důkaz v trestním řízení má být hodnocen velmi obezřetně.¹¹⁹

Soudy správně dovodily, že na základě tohoto důkazu je možno dospět pouze k závěru, že: „...určitá osoba se v blíže neurčené době s největší pravděpodobností na určitém místě nacházela, nelze z něj však jednoznačně a bez veškeré pochybnosti dovodit, že právě ona se dopustila trestného činu. K tomu, aby bylo možno rozhodnout o vině a trestu je třeba, aby řetězec důkazů nevykazoval mezery a nevyvolával důvodné pochybnosti.“¹²⁰ MPI se tak stala důkazem nepřímým a podpůrným. Tento názor přetrvává v judikatuře českých soudů dodnes.

Nicméně najdeme i případ, kdy stěžovatel (v tomto případě tehdejší ministr spravedlnost v rámci podání stížnosti pro porušení zákona podanou v neprospěch obviněných) dokonce argumentoval ve své stížnosti tím, že ztotožněné otisky pachových stop s pachovými odběry obviněných jednoznačně prokazují, že obvinění spáchali namítanou trestnou činnost s tím, že zmíněné pachové důkazy je třeba hodnotit jako přímý důkaz, který jednoznačně vypovídá o vině obžalovaných.¹²¹ Tyto a další argumenty dávající větší váhu MPI jakožto důkazu v trestním řízení, než mu přikládá konstantní judikatura, je však ze strany českých soudů odmítána. S tímto konstantním názorem českých soudů se plně ztotožňují. Nelze připustit možnost, že by se výsledek z MPI jako důkaz mohl změnit z důkazu nepřímého na důkaz přímý právě s ohledem na nemožnost ověření výsledků z provedené MPI např. pomocí přístrojové techniky.

5.2. Podstatné judikované věci související s MPI

V rámci vývoje MPI a české judikatury v této oblasti, vznikla celá řada otázek, se kterými se soudy musely nějakým způsobem vypořádat.

Soudy například řešili otázku přítomnosti obhájce, resp. absenci vyrozumění obhájce o provedení porovnání pachových stop (tedy provedení MPI) ze strany OČTŘ a jeho následné nemožnosti se tohoto úkonu účastnit. Soudy ze začátku odkazovaly na ustanovení § 165 odst.

¹¹⁹ rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 27. dubna 1999, sp. zn. 8 Tz 44/99

¹²⁰ náleží Ústavního soudu ze dne 3. srpna 2000, sp. zn. II. ÚS 418/99

¹²¹ rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 15. dubna 2003, sp. zn. 4 Tz 107/2002

2, 3 TŘ, který ve své podstatě říká, že pokud o to obhájce požádá, resp. oznámí-li obhájce policejnímu orgánu, že se chce účastnit vyšetřovacího úkonu, jejichž výsledek může být použit jako důkaz v trestním řízení, je policejní orgán povinen mu sdělit všechny potřebné údaje týkající se plánovaného vyšetřovacího úkonu (např. druh úkonu, doba, místo konání apod.), ledaže nelze provedení úkonu odložit a vyrozumění obhájce nelze zajistit. To znamená, že by obhajoba měla projevit kvalifikovaný zájem o to, aby byla vyrozuměna o konání provedení MPI a tím by jí měl být s ohledem na nezpůsobilost exaktního ověření MPI a v zájmu principu “rovnosti zbraní“ garantován v intencích zákona jakýsi minimální dohled nad jeho prováděním.¹²²

Nicméně jiný pohled na tuto věc měl ve svém usnesení¹²³ Vrchní soud v Olomouci, který stanovil, že o MPI, která bude provedena, není potřeba obhájce obviněného vyrozumívát, byť by o to požádal. Jeho neúčast na tomto úkonu nemá žádný vliv na procesní účinnost tohoto důkazu v soudním řízení. Je to z toho důvodu, že MPI nemůžeme podřadit pod vyšetřovací úkon ve smyslu ustanovení § 165 odst. 2 TŘ o němž je třeba obhájce vyrozumět dle ustanovení § 165 odst. 3 TŘ. Vrchní soud je toho názoru, že vyšetřovacím úkonem ve smyslu ustanovení § 165 odst. 2, odst. 3 TŘ se rozumí úkony, směřující k dokazování podle hlavy páté trestního řádu, který je prováděn po zahájení stíhání policejním orgánem a nikoli jinými osobami, např. znalcem. Pod vyšetřovací úkony tak nepatří úkony spojené s využitím operativně pátracích prostředků ani úkony znalce spojené s přípravou a vypracováním znaleckého posudku, čemuž se MPI svým charakterem blíží. Proto není potřeba obhájce o takovémto úkonu vyrozumívát a jeho neúčast nemá žádný vliv na procesní účinnosti tohoto důkazu v soudním řízení.¹²⁴

Já se více ztotožňuji s názorem, který vyjádřil Ústavní soud ve svém nálezu, a to takový, že by měl být obhájce přítomen provádění MPI, pokud o to předepsaným způsobem požádá policejní orgán a projeví kvalifikovaný zájem. Je to další věc, která by přispěla ke zvýšení věrohodnosti provádění MPI.

Dále například Ústavní soud ve svém rozhodnutí¹²⁵ konstatoval, že možnost odebrání pachového vzorku lze dovozovat z ustanovení § 114 odst. 2 TŘ, který stanovuje, že: *„je-li k důkazu třeba provést zkoušku krve nebo jiný obdobný úkon, je osoba, o kterou jde, povinna strpět, aby jí lékař nebo odborný zdravotnický pracovník odebral krev nebo u ní provedl jiný*

¹²² rozhodnutí Ústavního soudu ze dne 9. června 2003, sp. zn. IV ÚS 10/02

¹²³ usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 25. října 2011, sp. zn. 6 To 95/2011

¹²⁴ usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 25. října 2011, sp. zn. 6 To 95/2011, usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22. listopadu 2017, sp. zn. 3 Tdo 1396/2017

¹²⁵ rozhodnutí Ústavního soudu ze dne 4. března 1998, sp. zn. I. ÚS 394/97

potřebný úkon, není-li spojen s nebezpečím pro její zdraví.“ S ohledem na povahu úkonu, jakožto odběru pachové stopy není nezbytně nutné trvat na tom, aby odběr provedl lékař nebo zdravotnický pracovník. Toto bylo znění rozhodné pro daný případ, nicméně zde došlo k novelizaci tohoto ustanovení provedené zák. č. 265/2001 Sb. a následně i zák. č. 115/2006 Sb. a zák. č. 253/2006 Sb., kdy nově došlo ke vložení těchto vět: „Odběr biologického materiálu, který není spojen se zásahem do tělesné integrity osoby, jíž se takový úkon týká, může provést i tato osoba nebo s jejím souhlasem orgán činný v trestním řízení. Na požádání orgánu činného v trestním řízení může tento odběr i bez souhlasu podezřelého nebo obviněného provést lékař nebo odborný zdravotnický pracovník.“ Důležité je nicméně zmínit i odst. 4 tohoto ustanovení, který ve své podstatě říká, že pokud nelze odběr pachové stopy, jakožto úkon, který není spojen se zásahem do tělesné integrity apod. pro odpor podezřelého nebo obviněného provést, může OČTŘ po předchozí marné výzvě tento odpor překonat. K tomuto překonání odporu však OČTŘ potřebuje získat předchozí souhlas státního zástupce a toto překonání odporu musí být přiměřené jeho intenzitě. O tomto musí být osoba podezřelého či obviněného předem poučena, přičemž se upozorní hlavně na možnost uložení pořádkové pokuty podle ustanovení § 66 TŘ a pak také na postup podle § 66 odst. 4 TŘ.

Podstatným a snad i tím nejzásadnějším soudním rozhodnutím v oblasti MPI, je však nále¹²⁶ Ústavního soudu, který stanovil jednak podmínky pro přípustnost důkazů MPI v trestním řízení, jako jsou např.: dostatečná kvalifikace psovoda, vhodný druh a odpovídající výcvik psa ve vyhledávání a identifikaci stopy, dostatečná spolehlivost psa a kvalita srovnávacího materiálu (pes musí být použit na místě činu nebo mít k dispozici pachovou stopu sejmoutou na místě činu tam, kde ji pachatel pravděpodobně zanechal, psovi musí být poskytnuta stopa v době, kdy je schopen ji rozlišit, stopa nesmí být kontaminovaná ani zaměněna za jinou a v neposlední řadě se musí vzít v potaz všechny okolnosti, které provázely proces mezi poskytnutím stopy psovi a ztotožněním srovnávacího vzorku) a jednak požadavky na provedení důkazu MPI, které považuje za ústavně konformní. Tyto požadavky si dovolím přímo citovat:

„a. Metoda pachové identifikace musí být provedena nejméně za použití standardů vyplývajících z „Pokynu ředitele Ředitelství služby pořádkové policie Policejního prezidia České republiky č. 9/2009 ze dne 1. 7. 2009“ a současně musí reflektovat aktuální poznatky vědeckého zkoumání této metody. Při hodnocení důkazního významu výsledků pachové identifikace je třeba se zabývat především tím, zda kriminalistický technik a policejní psovod,

¹²⁶ nále^z Ústavního soudu ze dne 22. března 2016, sp. zn. IV. ÚS 1098/15

kteří se na identifikaci podíleli, splňují kvalifikační předpoklady nezbytné pro výkon této činnosti, a zda použitý služební pes absolvoval předepsaný výcvik, eventuálně potřebné přezkoušení způsobilosti identifikovat pachové stopy, případně jaké byly jeho dosavadní statistické výsledky v úspěšnosti identifikace, zda metoda pachové identifikace použitá v konkrétním případě respektuje požadavek, aby stopy byly sejmuty a uchovány řádně, aby nedošlo k jejich záměně, nebo k tzv. přenosu pachu či k nepřípustné manipulaci při ztotožňování stopy.

b. Přezkoumání správnosti provedení metody pachové identifikace by mělo být v případě pochybností provedeno pomocí kontrolního znaleckého posudku z oboru kriminalistika, odvětví kriminalistické odorologie.

c. Sejmutí pachové stopy bude zpravidla neodkladným a často i neopakovatelným úkonem podle § 160 odst. 4 trestního řádu, provedeným především ve stadiu před zahájením trestního stíhání.

d. Při sejmutí a identifikaci pachové stopy obviněného po zahájení trestního stíhání je za účelem minimálního dohledu nad provedením tohoto úkonu nezbytná přítomnost obhájce obviněného případně státního zástupce (§ 165 odst. 3 trestního řádu); přítomnost těchto osob nesmí mít nežádoucí vliv na nerušené, resp. objektivní provedení tohoto úkonu.

e. Na sejmutí srovnávací pachové stopy, jehož cílem je získání objektivně existujících důkazů pro forenzní vyšetření a které nevyžaduje aktivní jednání obviněného či podezřelého, ale toliko strpění jejich provedení, nelze pohlížet jako na úkon, jímž by byl obviněný či podezřelý donucován k ústavně nepřípustnému sebeobviňování.

f. O úkonech (sejmutí, uchování a ztotožnění) musí být vyhotoveny protokoly ve smyslu § 55 odst. 1 trestního řádu; v případě, vzniknou-li pochybnosti o průběhu těchto úkonů, je třeba opatřit vysvětlení (§ 158 odst. 3 trestního řádu) nebo výpověď (§ 101 trestního řádu) osoby, která úkon prováděla nebo se jeho provedení účastnila. Za účelem vyloučení pochybností o správnosti identifikace je vhodné provedení obrazového záznamu průběhu tohoto úkonu.

g. Důkaz metodou pachové identifikace je nepřímým důkazním prostředkem, který jako jediný zpravidla k uznání viny trestným činem nepostačuje.“

Chtěla bych zde více rozebrat jeden z uvedených požadavků, resp. jeho část. Jedná se o požadavek pod písm. a), který na konci jen obecně říká: „...a současně musí reflektovat aktuální poznatky vědeckého zkoumání této metody...“ Více toto ale nerozvádí. Současná judikatura nám však dává určité vodítko, jak si tento požadavek vyložit a jak s ním dále

pracovat. Ve svém nedávném nálezu¹²⁷ se Ústavní soud vyjádřil k argumentaci Nejvyššího soudu. Ten podotkl, že dikce Ústavního soudu je v nálezu sp. zn. IV. ÚS 1098/15 v tomto směru obecná a že Ústavní soud nijak blíže nespécifikoval, jak by soud, coby v otázce vědy laický orgán, měl postupovat a vyhodnocovat, jaké z možných nových poznatků v dané oblasti je při užití této metody nutné následovat.¹²⁸ Ústavní soud tak v nálezu sp. zn. IV. ÚS 2773/20 zobecnil, že podle vědeckých metod známých v době provádění pachových identifikací za účinnosti Pokynu č. 9/2009 (a nálezu Ústavního soudu, sp. zn. IV. ÚS 1098/15, který byl vyhlášen dne 7. dubna 2016) bylo třeba nad jeho rámec zejména vyžadovat, aby nejméně dva příslušní vyhledávací psi našli tu samou stopu na sobě nezávisle a bez účasti příslušného psovoda, přičemž jen při shodném výsledku byla dána potřebná objektivita, dále aby každé nasazení psa bylo filmově zdokumentováno, tak aby bylo možné dodatečné provedení důkazu před soudem za účasti znalce, dále aby byla psovi poskytnuta stopa v době, kdy je schopen ji rozlišit, dále aby stopa nebyla kontaminována nebo zaměněna za jinou apod. Ústavní soud tak odkazuje ohledně reflektování aktuálních poznatků vědeckého zkoumání na přístupy v zahraniční judikatuře a literatuře, včetně závěrů z ní vyplývajících. Pro úplnost je třeba uvést, že většinu z těchto vědeckých poznatků již reflektuje příslušný Pokyn č. 313/2017 a pokyn ředitele Ředitelství služby pořádkové policie Policejního prezidia České republiky ze dne 29. 12. 2017 č. 119/2017 o provádění služební kynologie.

K tomuto tématu bych ještě ráda uvedla, že v několika nedávných nálezech¹²⁹ Ústavního soudu nalezneme mimo jiné informaci, že si stěžovatelé, v průběhu řízení o ústavních stížnostech, podali návrh na obnovu řízení dle § 277 a násl. TŘ k příslušnému obecnému soudu. Novými důkazy, na základě, kterých stěžovatelé založili svá přesvědčení o naplnění důvodů pro obnovu řízení, byl především znalecký posudek ČZU poukazující podrobně na aktuální vědecké poznatky z oblasti olfaktoriky. Stěžovatelé tím usilovali o zpochybnění důkazu MPI, na němž obecné soudy spolu s ostatními nepřímými důkazy (výpovědi svědků) postavily závěr o jejich vině. Obecný soud však tyto návrhy zamítl s odůvodněním, že znalecký posudek nepředstavuje nový důkaz a ani z něj nevyplývají skutečnosti dříve neznámé. To však Ústavní soud ve svém nálezu¹³⁰ shledal jako pochybení obecných soudů a upření stěžovatelova práva na soudní ochranu dle čl. 36 odst. 1 Listiny,

¹²⁷ nálezu Ústavního soudu ze dne 15. února 2022, sp. zn. IV. ÚS 2773/20

¹²⁸ bod 52, tamtéž.

¹²⁹ Tamtéž, nálezu Ústavního soudu ze dne 22. března 2022, sp. zn. IV. ÚS 1986/21

¹³⁰ Tamtéž.

neboť ačkoliv předložili nový důkaz svědčící o zásadních vadách klíčového usvědčujícího důkazu, návrh na povolení obnovy řízení obecné soudy zamítly.

S výše uvedeným závěrem souhlasím. V tomto případě, kdy ještě neplatil nový Pokyn č. 313/2017, a kdy byl obžalovaný shledán vinným především na základě MPI a dalších nepřímých důkazů, je dle mého názoru možné použít výše uvedený znalecký posudek, jako nový důkaz důležitý pro obnovu řízení, neboť měl obecné soudy přesvědčit o tom, že dotyčné ztotožnění MPI nebylo provedeno v souladu s aktuálními vědeckými požadavky a s potřebnou mírou spolehlivosti. Je zajímavé pozorovat odlišné názory obecných soudů a Ústavního soudu na danou problematiku.

Pro zajímavost bych jen uvedla, že jako nový důkaz v rámci návrhu na povolení obnovy řízení sloužil také projekt Ověření a zdokonalení MPI¹³¹, který později v práci rovněž zmíním.

Nález Ústavního soudu, sp. zn. 1098/15 je tak prvním rozhodnutím tohoto významu související s MPI, které se podrobněji zabývá podmínkami pro přípustnost MPI v trestním řízení, resp. nějakým způsobem je více vymezuje a konkretizuje než doposud vydaná rozhodnutí v českém soudnictví.

Všechny zmíněné požadavky jsou dle mého názoru logickým vyústěním vývoje české judikatury a jejího pohledu na MPI jako důkazu v trestním řízení.

V tomto rozhodnutí je odkazováno na velké množství literatury a judikatury, jak české, tak i zahraniční. Rozhodnutí také zmiňuje podmínky přípustnosti MPI jako důkazu v trestním řízení v Německu a USA.

Ještě bych zde ráda zmínila jedno z nejaktuálnějších soudních rozhodnutí, kterým je nález Ústavního soudu¹³². Tento nález jsem v kapitole již zmínila, a to v souvislosti s požadavkem aktuálního vědeckého poznání. Nález se zabýval ústavní stížností stěžovatelů, kteří se měli zjednodušeně řečeno dopustit zločinu loupeže podle § 173 zákona č. 40/2009 Sb, trestní zákoník (dále jen „TZ“) a přečinu poškození cizí věci podle ustanovení § 228 TZ, když v září 2015 měli údajně vyloupit klenotnictví v Uherském Hradišti, přičemž byli oděni do motocyklového oblečení s přilbami a kuklami na hlavách. K závěru o vině stěžovatelů došel Krajský soud na základě právě pachových stop a také výpovědi svědků. Tomuto přisvědčil Vrchní a pak i Nejvyšší soud. Stěžovatelé v průběhu řízení o ústavních stížnostech podali návrhy na obnovu řízení, nicméně neúspěšně. Ústavní soud však shledal, že rozhodnutími soudů nižší instance došlo k porušení práva stěžovatelů na soudní ochranu

¹³¹ nález Ústavního soudu ze dne 25. února 2019, sp. zn. II. ÚS 2587/18

¹³² nález Ústavního soudu ze dne 15. února 2022, sp. zn. IV. ÚS 2773/20

zaručené v čl. 36 odst. 1 Listiny a zásady presumpce nevinny zakotvené v čl. 40 odst. 2 Listiny a v čl. 6 odst. 2 Úmluvy. Ústavní soud dal tak za pravdu námitkám stěžovatelů, že rozhodnutí nižších soudů bylo založeno jen na nepřímých důkazech, resp. jen na důkazu MPI podpořené dalšími nepřímými důkazy, a to výpověďmi svědků a podobností postav osob zachycených na kamerových záznamech s postavami stěžovatelů. Jako zásadní problém shledal Ústavní soud to, že krajský soud nerespektoval některé z podstatných závěrů nálezu Ústavního soudu, sp. zn. IV. ÚS 1098/15, a to zejména, že nereflektoval aktuální poznatky vědeckého zkoumání MPI. (srov. bod 37-38¹³³). Došlo tak k porušení, ve smyslu nerespektování práv stěžovatelů na soudní ochranu dle čl. 36 odst. 1 Listiny a pravidla in dubio pro reo vyplývajícího z presumpce nevinny v čl. 40 odst. 2 Listiny a čl. 6 odst. 2 Úmluvy.

¹³³ Tamtéž.

6. Komparace metody v jiných státech

Jak již mohlo z předešlých kapitol vyplynout, MPI se používá jako důkaz v trestním řízení nejen v České republice, ale i v dalších státech. Příkladem mohu uvést Německo, USA, Rusko, Francii, Nizozemsko, Belgie, Maďarsko, Dánsko, Polsko, Lotyšsko, Bulharsko, Rumunsko apod. Ve Španělsku a Švýcarsku není MPI soudy využívána, resp. přijímána jako důkaz. Psi tak používají jen k operativně pátrací činnosti jako je vyhledávání drog, výbušnin, akcelerantů hoření apod.¹³⁴

Odbornou literaturu zabývající se posouzením toho, za jakých podmínek je důkaz získaný MPI použitelný v trestním řízení před soudem v těchto státech, či jak na ni pohlížejí tamní soudy, je velmi obtížné získat nebo je jí dostupné velmi málo. Proto jsem potřebné informace čerpala především z dokumentu s názvem Rizika aplikační praxe metody pachové identifikace v Policii České republiky – Závěrečná zpráva pracovní skupiny (dále jen „Rizika aplikační praxe MPI“), která se určitým mezinárodním srovnáním nebo komparací metody s jinými státy zabývá. Dále jsem také jako zdroj použila náleze¹³⁵ Ústavního soudu, který více rozebírá praxi s MPI právě v Německu a v USA.

S ohledem na fakt, že dokument Rizika aplikační praxe MPI, pochází z roku 2013, tedy ještě z doby, kdy byl účinný a platný Pokyn č. 9/2009, byla Česká republika ve dvou ohledech v porovnání s ostatními státy, v určitém směru „pozadu“. Jednalo se především o to, že do té doby se v České republice MPI prováděla tak, že psovod věděl, kde se nachází srovnávací vzorek a dále, že MPI byla prováděna pouze jedním psem. Tyto nedostatky vyřešil aktuální Pokyn č. 313/2017. Můžeme tak tedy shrnout, že mezi prováděním MPI a pohledem na důkaz získaný MPI v České republice a v ostatních státech není principiální rozdíl.

Více se zaměřím na 3 státy, o kterých jsem dokázala sehnat více informací. Jedná se o Německo, USA a Rusko.

6. 1. Německo

Jak jsem již zmínila na začátku diplomové práce v kapitole Historie a vývoj MPI, v 70. letech minulého století byli v tehdejší Německé demokratické republice proškoleni a vycvičeni pracovníci Federální správy Veřejné bezpečnosti ČSSR v oboru kriminalistické

¹³⁴ BUREŠ, Michal a kol. Rizika aplikační praxe metody pachové identifikace v Policii České republiky: Závěrečná zpráva pracovní skupiny [online]. In: . 2013, s. 1-96 [cit. 2022-08-15]. Dostupné z: https://www.pecina.cz/files/Zaverecna_zprava_PPCR_bez-data.pdf

¹³⁵ náleze Ústavního soudu ze dne 22. března 2016, sp. zn. IV. ÚS 1098/15

olfaktoriky., resp. MPI.¹³⁶ Z toho tedy plyne úzká souvislost a napojení České republiky a Německa v tomto oboru.

Nicméně Německo na tom bylo s MPI a jejím rozvojem vždy o pár kroků dál než Česká republika. MPI se v Německu stala, resp. byla uznána jako důkazní prostředek již v roce 1989. V České republice došlo k jednoznačné kodifikaci MPI jako důkazního prostředku až vydáním Pokynu č. 52/2007, který byl platný až od listopadu 2008.¹³⁷

O tom, jak je Německo na vysoké úrovni s MPI ve svém nálezu¹³⁸ zmiňuje Ústavní soud. Ten se odkazuje na rozsudek¹³⁹ Zemského soudu Norimber-Fürth, který stanovil, na základě, jakých předpokladů mohou být výsledky nasazení vyhledávacích psů použity najisto jako samostatné důkazní prostředky pro přítomnost podezřelého na místě činu. Jedná se o tyto předpoklady, které si dovolím přímo citovat:

„- nasadit lze jen psy, kteří absolvovali příslušnou policejní zkoušku způsobilosti "PSH-Prüfungsstufe"

- pachová stopa musí náležet jedné konkrétní osobě

- jako srovnávací nosič stopy mají být proto použity jen stěry učiněné bezprostředně z těla příslušné osoby

- získávání nosiče stopy musí být zdokumentováno v protokolu

- příslušní dva vyhledávací psi musejí najít tu samou stopu na sobě nezávisle a bez účasti příslušného psovoda

- jen při shodném výsledku je dána potřebná objektivita

- každé nasazení psa je třeba filmově dokumentovat, aby bylo umožněno dostatečné provedení důkazu před soudem za účasti znalce“

Z výše uvedeného tak můžeme dovodit, že mezi současnou českou a německou praxí, týkající se předpokladů pro uznání výsledku z MPI jako důkazního prostředku není velký rozdíl. Určitou odchylkou může být předpoklad týkající se německé praxe, kdy psi vyhledávají stopu bez účasti příslušného psovoda. V české praxi se samotná komparace provádí za účasti psovoda, který neví umístění cílového pachu a který jedná na pokyny experta. Psi tak nejsou v porovnávací místnosti sami.

¹³⁶ STRAUS, Jiří, KLOUBEK, Martin. *Kriminalistická odorologie*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2010. s. 20

¹³⁷ Tamtéž, s. 22-23

¹³⁸ nález Ústavního soudu ze dne 22. března 2016, sp. zn. IV. ÚS 1098/15

¹³⁹ rozsudek Zemského soudu Norimberk-Fürth ze dne 13. prosince 2012, 13 KLs 372 Js 9454/12

6. 2. USA

Další stát, kterému se budu v této práci věnovat je USA. V odborné literatuře jsem našla článek¹⁴⁰, na který rovněž ve svém nálezu¹⁴¹ odkazuje Ústavní soud. V tomto článku je rozebírána rozhodovací praxe soudů v USA související s MPI. Je zde odkazováno na řadu rozhodnutí soudů z konce 20. století a začátku 21. století. Například *Terrell v. Maryland*, 3 Md.App. 340, 239 A.2d 128 (Ct. Spec. App. 1968), *Vermont v. Bourassa*, 137 Vt. 62, 399 A.2d 507 (1979), *Kalifornie v. Gonzales*, 218 Cal.App.3d 403, 267 Cal.Rptr. 138 (Ct. App. 1990) a mnoho dalších.

Z uvedeného článku dále vyplývá, že důkaz pachovou stopou, resp. MPI je dle tamní judikatury přípustný ve většině amerických státech, např. Kalifornie, Colorado, Florida, Kansas, Kentucky, Texas, Vermont apod. Na druhou stranu zmiňuje i státy, které tento důkaz odmítají. Jedná se o: Illionis, Indianu, Iowu, Montanu a Nebrasku.¹⁴²

Určitou zajímavostí, kterou jsem z článku vyčetla, je fakt, že ve velké většině rozhodnutí amerických soudů, figurovalo psí plemeno Bloodhoundů, kteří neprováděli komparaci pachů, jak známe z české praxe apod., ale tento proces probíhal vyhledáváním pachových stop na místě činu apod. a následným sledováním stop až ke sledovanému cíli.¹⁴³

Soudy přitom vždy přihlížejí ve smyslu rozsudku ve věci *People v. Kelly* (1976 17 Cal.3d. 24), na obecné podmínky pro provádění důkazu novou technologií či vědeckou metodou. Toto rozhodnutí odkazuje na rozhodnutí *Frye v. United States* (DCCir. 1923 293 F. 1013, 104), který se týkal přípustnosti testů na detektoru lži. Zde byl popsán tzv. Freyův test, což je test pro stanovení základní spolehlivosti nové vědecké techniky. Proto když (v tomto případě kalifornské) soudy byly konfrontovány s novou metodou důkazu, požadovaly předběžné prokázání obecného přijetí nové techniky v příslušné vědecké komunitě.

Soudy tak ve spojitosti s MPI přihlížejí ve smyslu rozsudku ve věci *People vs. Kelly* (1976), jakož i dalších rozsudků¹⁴⁴ na jedné straně kriticky k tomu, že pes není neomylný, protože to není technické zařízení sestavené člověkem za účelem individuální identifikace lidského pachu, i když dokáže vnímat a identifikovat pachovou stopu svým zvláště vyvinutým čichem (srov. spektrograf, který dokáže bezchybně identifikovat a analyzovat hlas konkrétního lidského jedince), ale na straně druhé soudy vnímají velkou úspěšnost výsledků

¹⁴⁰ ENSMINGER, John J. Canine. Tracking and Scent Identification: Factoring Science into the Threshold for Admissibility (online). 2010. In: The Social Science Research Network (SSRN). Dostupné z: <http://ssrn.com/abstract=1666490>

¹⁴¹ náleží Ústavního soudu ze dne 22. března 2016, sp. zn. IV. ÚS 1098/15

¹⁴² ENSMINGER: Tracking and Scent..., s. 10-11

¹⁴³ Tamtéž, s. 52-53 atd.

¹⁴⁴ *Daubert v. Merrel Dow Pharmaceuticals, Inc.* 509 U.S. 579, 113 S.Ct. 2786, 125L.Ed.2d 469 (1993)

konkrétních psů, které možnou chybovost při MPI a případné pochybnosti o jedinečnosti pachů každého člověka velmi snižuje, ba dokonce vylučuje.¹⁴⁵

Dříve zmíněný náleží Ústavního soudu zmiňuje podmínky pro přípustnost důkazu pachovou identifikací v trestním řízení v USA. Ty si také dovoluji přímo citovat. Jedná se o:

„- dostatečná kvalifikace psovoda (specializace, praxe apod.)

- vhodný druh psa (původ)

- odpovídající výcvik psa ve vyhledávání a identifikaci stopy

- dostatečná spolehlivost psa (dřívější praktické výsledky psa vedoucí jak k usvědčení, tak ke zproštění viny)

- pes musí být použit na místě činu nebo mít k dispozici pachovou stopu sejmoutou na místě činu tam, kde ji pachatel pravděpodobně zanechal

- psovi musí být poskytnuta stopa v době, kdy je schopen ji rozlišit

- stopa nesmí být kontaminována ani zaměněna za jinou

- musí se vzít v úvahu všechny okolnosti, které provázely proces mezi poskytnutím stopy psovi a ztotožněním srovnávacího vzorku (proces nesmí být přerušen, podezřelý se nesmí nacházet v dosahu čichu psa apod.)“

Pokud bychom tyto předpoklady srovnaly s českou praxí, dle mého názoru tyto všechny předpoklady jsou dostatečným způsobem reflektovány v Pokynu č. 313/2017 a v dalších interních předpisech týkající se kynologie apod.

Nicméně v těchto (amerických) předpokladech chybí samotný proces komparace pachů, či nějaké další předpoklady týkající se přípustnosti MPI v souvislosti s vedením odpovídající dokumentace důležité pro trestní řízení apod.

Jak již bylo řečeno výše, většina států USA považuje důkaz získaný pachovou stopou, za přípustný. Např. v rozhodnutí *Ohio v. DeWitt*, 2007 WL 1934335 (Ct. App. 2007), bylo stanoveno, že na tyto důkazy je třeba pohlížet s maximální opatrností, mají malou důkazní hodnotu a musí být posuzovány ve spojení s dalšími důkazy v případě a nezaručuje odsouzení bez dalších přímých nebo nepřímých důkazů o vině. V dalším rozhodnutí *Kansas v. Wainwright*, 18 Kan. App. 2d 449, 856 P. 2d 163 (Ct. App. 1993), kde bylo soudem prvního stupně stanoveno porotě určité pokyny, kde bylo mimo jiné řečeno, že tyto důkazy nemohou považovat za jediný důkaz viny. Mohou je považovat pouze za důkaz toho, že se obžalovaný na místě spáchání trestného činu nacházel, a tedy, že jej mohl spáchat. Tato judikatura

¹⁴⁵ náleží Ústavního soudu ze dne 22. března 2016, sp. zn. IV. ÚS 1098/15

amerických soudů tak odpovídá i pohledu českých soudů na povahu a přípustnost důkazu získaného MPI v trestním řízení.

6. 3. Rusko

Poslední stát, kterému bych se v této práci chtěla věnovat je Rusko. S ohledem na omezenou dostupnost zdrojů jsem přeci jen objevila zajímavý výzkum ruské kriminalistiky týkající se využití krve k individuální pachové identifikaci. Pro srovnání s Českou republikou, resp. pro českou kriminalistiku je nejdůležitějším zdrojem lidského pachu, a tedy i původcem pachových stop, kožní povrch lidského těla (tzn. kožní šupinky, vlasy, ochlupení, pocení, vylučování kožního mazu apod.). V Pokynu č. 313/2017 tato problematika zmíněna není a využití krevních stop nepředpokládá.¹⁴⁶

Pokud bych se měla vrátit k ruskému výzkumu a využití krve k MPI, tak jsou Centrálou vědecko výzkumných expertíz Ministerstva Ruské federace k MPI jako pachové stopy využívány zbytky zaschlé krve zajištěné při ohledání místa činu. Komparace probíhá mezi srovnávací pachovou stopou, což je zaschlá krev sejmутá při ohledání místa činu a srovnávacím pachovým vzorkem, který je získán ze zaschlé krve z prověřované osoby. Na základě vědeckých pokusů byly stanoveny tyto teze¹⁴⁷, které si rovněž dovoluji přímo citovat:

„- individuální lidský pach je možno z lidské krve získat kondenzací pachových látek speciálním laboratorním zařízením s využitím vakuového prostředí, kondenzát pachu je jímán do absorbentu, který je následně uložen do pachové konzervy (sklenice)

- k získání pachové stopy postačuje množství 1 mg zaschlé krve

- jako srovnávací vzorek k olfaktorické komparaci je možno využít nejen vzorek krve porovnávané osoby, ale také její sliny nebo výměšek potních žláz

- pachová stopa na krevní bázi je k identifikaci použitelná nejméně jeden rok po jejím sejmutí

- výsledky pokusů ukazují, že k individuální pachové identifikaci lze použít krev, která přetrvala na místě svého sejmutí až do 4 let od svého vzniku, pokud nedošlo vlivem přírodních podmínek k degradaci její biologické podstaty

- neprokázalo se, že by došlo k degradaci pachové stopy na krevní bázi, pokud byla vystavena po dobu dvou týdnů přímému slunečnímu záření při teplotě kolem 30° C

¹⁴⁶ STRAUS, Jiří, KLOUBEK, Martin. *Kriminalistická odorologie*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2010. s. 59

¹⁴⁷ Tamtéž, s. 57 s odkazem na STAROVOJTOV, V.I.; ŠAMONTOVA, T. N. *Zapach i ol'faktornyje sledy čeloveka*. Moskva: LeksEst, 2003. 127 s. ISBN 5-901638-19-0

- ze směsi krve více osob je možno izolovat a identifikovat individuální pach jednotlivých osob, přitom je možno rozlišit individuální pach pokrevních příbuzných; příměs zvířecí krve ve směsi nemá na výsledek pachové zkoušky žádný vliv

- porovnání pachových vzorků krve se provádí standardním způsobem s využitím speciálně vycvičeného psa“

Tato MPI na základě zaschlé krve je mnohem levnější a rychlejší než DNA profilování. Zásadním faktem je skutečnost, že je možné výsledek MPI krevní stopy následně komparovat na bázi analýzy DNA. V ruské kriminalistické praxi je tak běžné, že pokud jsou na místě činu, resp. při ohledání místa činu krevní stopy, je orientačně provedena MPI způsobem popsaným výše. Pokud je výsledek pozitivní, je krev pro dokazování v trestním řízení analyzována na bázi DNA. Tento postup tak šetří nemalé náklady, které by jinak musely být vydány na DNA, pokud by byl její výsledek negativní.¹⁴⁸

Ze zprávy s názvem Rizika aplikační praxe atd. o níž jsem již výše mluvila dále vyplývá, že v Rusku je MPI využívána a používána při odhalování vražd, znásilnění, loupeží, krádeží, loupežných útoků a v posledních letech jsou zde pokusy využití výsledků získaných z MPI na boj proti trestným činům spojené s nezákonným obchodem narkotických prostředků a psychotropních látek. Perspektivní využití výsledků z MPI je především v odhalování a vyšetřování únosů lidí nebo také teroristických či extrémistických trestných činů.¹⁴⁹

Dále se více než čtvrt století v Rusku výsledky z MPI používají u soudu jako důkaz, resp. jako zdroj dokazování zodpovědnosti osob při spáchání trestných činů. Dlouholetá soudní a vyšetřovací praxe potvrzuje spolehlivost a významnost závěrů učiněných z MPI. Jak je zdůrazněno v příslušném pokynu předsedy vyšetřovacího výboru Ruské Federace generálplukovníka justice A. I. Bastrykina z 11. 08. 2011 č. 8/208 "O zdokonalování organizace použití pachových stop člověka při vyšetřování trestných činů", ruské soudy ve své rozhodovací činnosti ani jednou neshledaly závěry z MPI jako nepřijatelné důkazy.¹⁵⁰

Co se týče možnosti obviněného (či obžalovaného) nebo jeho obhájce být přítomen při provádění srovnání pachových stop v rámci MPI, tak v Rusku je tato možnost normativně upravena v § 5 čl. 198 a čl. 58 trestně-procesního kodexu Ruské federace. Tyto dávají možnost obviněnému, resp. obžalovanému a jeho obhájci možnost se účastnit provedení

¹⁴⁸ STRAUS, Jirí, KLOUBEK, Martin. *Kriminalistická odorologie*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2010. s. 58

¹⁴⁹ BUREŠ, Michal a kol. Rizika aplikační praxe metody pachové identifikace v Policii České republiky: Závěrečná zpráva pracovní skupiny [online]. In: . 2013, s. 67 [cit. 2022-08-15]. Dostupné z: https://www.pecina.cz/files/Zaverecna_zprava_PPCR_bez-data.pdf

¹⁵⁰ Tamtéž, s. 68

srovnání pachových stop, po předchozím souhlasu, resp. povolení vyšetřovatele.¹⁵¹ Pro srovnání, v české praxi, je tato možnost dána jen obhájci, případně znalci, po jejich předchozí žádosti o účast na MPI, doručené policejnímu orgánu.

Dále se psovodi mohou podílet na výběru doplňkových pachových konzerv. Nicméně stejně jako u nás, s ohledem na nejnovější Pokyn č. 313/2017, nemůže být v Rusku psovod, který provádí komparaci pachových vzorků v rámci MPI, informován o pozici srovnávané pachové stopy v řadě pachových konzerv.¹⁵²

V Rusku se (stejně jako již v České republice) provádí komparace v podmínkách slepého pokusu, což znamená, že psovod neví, kde je pachový vzorek podezřelého umístěn, nezná vůbec pozici vzorků. Tím pádem je vyloučen vliv tzv. Clever Hans efektu¹⁵³. Komparaci provádí (na rozdíl od České republiky, kdy je komparace prováděna 2 psy) v průměru 3-4 psy, přičemž komparace je opakována minimálně dvakrát.¹⁵⁴

Poslední zajímavostí, je fakt, že od roku 1989 nedošlo k významným či podstatným změnám ruských znaleckých metodik olfaktorického výzkumu. Pokud k nějakým změnám došlo, tyto byly pozvolné a neměly dopad na již uzavřené případy.¹⁵⁵

¹⁵¹ Tamtéž, s. 69

¹⁵² Tamtéž, s. 71

¹⁵³ Jedná se o nevědomé ovlivnění reakce zvířete jeho cvičitelem, v souvislosti s MPI se jedná o ovlivnění psa psovodem. Tento fenomén pochází ze začátku 20. století, kdy jistý německý učitel matematiky Wilhelm von Osten naučil svého koně Hanse počítat. Až vědec Oskar Pfungst přišel svými pokusy na to, že kůň odpovídal ve většině případů správně jen tehdy, pokud neměl na očích klapky a daná osoba znala odpověď na otázku. Přišel na to, že kůň Hans dokázal velmi dobře vnímat řeč těla, neverbální komunikaci a emoce. Právě tyto aspekty mu pomohli najít správnou odpověď. (více viz https://www.lifecz.cz/historie-a-tajemno/chytry-hans-umel-pocitat-a-rozumel-nemcine-a-to-vse-diky-jedne-schopnosti-ktou-odhalila-az-neobvykla-studie_267464.html)

¹⁵⁴ BUREŠ, Michal a kol. Rizika aplikační praxe metody pachové identifikace v Policii České republiky: Závěrečná zpráva pracovní skupiny [online]. In: 2013, s. 74-75 [cit. 2022-08-15]. Dostupné z: https://www.pecina.cz/files/Zaverecna_zprava_PPCR_bez-data.pdf

¹⁵⁵ Tamtéž, s.76

7. Problematické aspekty související s metodou v aplikační praxi

MPI lze považovat (s ohledem na výše uvedené informace) za opravdu jedinečný a unikátní důkaz, resp. důkazní prostředek v trestním řízení, který v mnoha soudních rozhodnutích sehrál důležitou roli.

Nicméně je také v souvislosti s ní upozorňováno na mnoho problémů, které tato metoda má, a které se negativně promítají do její věrohodnosti a spolehlivosti. Problematické aspekty MPI jsou často zmiňovány v rámci argumentace v trestním řízení ze strany obhajoby.

V této kapitole se tak pokusím popsat a shrnout nejzásadnější problematické aspekty spojené s MPI, jakožto důkazu v trestním řízení.

7.1. (Ne)ověřitelnost výsledků MPI

Zásadní výhrada k MPI souvisí již s její povahou. Jak jsem již zmiňovala v úvodu této práce, MPI je metodou subjektivní a empirickou a výsledek z ní provedený (resp. jeho správnost) nelze zatím žádným způsobem ověřit, a to ani přístrojovou technikou (plynovým chromatografem), která v současné době není na takové úrovni, aby ověření výsledku spolehlivě prokázala.¹⁵⁶ Studiemi bylo zjištěno, že speciálně vycvičený pes na MPI je stále o tři až čtyři řády citlivější než současné chromatografy s hmotnostní detekcí.¹⁵⁷

Základním problémem je neznalost tzv. primárních molekul¹⁵⁸ v pachové stopě a algoritmu pachové identifikace.¹⁵⁹ S pojmem primárních molekul je často spojován pojem *aktivní pachová signatura*, což zjednodušeně řečeno znamená vlastnost určité části lidské pachové stopy, která dovoluje jednoznačnou identifikaci člověka pomocí analýzy pachového vzorku, a to obvykle pomocí speciálně vycvičených psů.¹⁶⁰ Předpokládá se, že jde tak o skupinu primárních molekul, podle kterých vycvičený pes dokáže identifikovat lidského

¹⁵⁶ STRAUS, Jiří, KLOUBEK, Martin. *Kriminalistická odorologie*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2010. s. 6

¹⁵⁷ URBAN, Štěpán, PINC, Ludvík. *Čichám, čichám zločin*. Problémy a perspektivy pachové identifikace. *Vesmír* 97, roč. 2018, č. 4. s. 220-222

¹⁵⁸ Lidský pach můžeme rozdělit do tří základních podskupin: primární, sekundární a terciární. Primární pach je pach, který je v průběhu života každého jedince málo proměnný a je geneticky podmíněný. Lze tak předpokládat, že právě tyto molekuly umožňují provádění MPI. Sekundární pach člověka je určen např. stravou, počasím, teplotou, užívanými léky, měsíčním cyklem u žen apod. Závěrem terciární pach souvisí např. s kosmetickými přípravky, s pachem prostředí, ve kterém se dotyčná osoba pohybuje a obecně na vnějších faktorech. (viz LNĚNIČKOVÁ, Jana a kol. *Vlastnosti lidské pachové stopy a multiplicita pachové signatury*. Kriminalistický sborník. Praha: Kriminalistický Ústav Praha Policie ČR, 2017, roč. 61, č. 2, s. 60-66)

¹⁵⁹ URBAN, Štěpán, PINC, Ludvík. *Čichám, čichám zločin*. Problémy a perspektivy pachové identifikace. *Vesmír* 97, roč. 2018, č. 4. s. 220-222

¹⁶⁰ LNĚNIČKOVÁ, Jana a kol. *Vlastnosti lidské pachové stopy a multiplicita pachové signatury*. Kriminalistický sborník. Praha: Kriminalistický Ústav Praha Policie ČR, 2017, roč. 61, č. 2, s. 60-66

jedince. S tímto ještě souvisí další pojem, a tím je *multiplicita pachové signatury*, což znamená, že každý speciálně vycvičený pes při MPI může využívat jiné molekulové struktury lidského pachu k jeho individualizaci s OPS v konkrétním případě.¹⁶¹

Problémem ale stále zůstává, že výše zmíněné primární molekuly nejsou doposud jednoznačně vymezeny.¹⁶² Proto je vyhodnocení výsledků v případě MPI obtížné, protože komunikace se psem je omezena na informaci ANO nebo NE, tzn. ztotožní nebo neztotožní srovnávaný pachový vzorek.

Aby byl tento nedostatek MPI nějakým způsobem vyvážen, vyhodnocení výsledků, resp. jejich ověření se děje pomocí nasazení na sobě nezávislých psů a dále také jejich pravidelným hodnocením a testováním.¹⁶³

7.2. Přenos pachu, nepravý spojovací pach

Dalším častým problémem spojeným s MPI, je riziko přenosu pachu a nepravého spojovacího pachu.

Přenosový pach je takový pach, který vznikne v případě, že je pach porovnáván osobou záměrně přenesen nebo také nevědomě zavlečen na místo snímání pachové stopy, na kterém se však porovnáváná osoba nevyskytovala.¹⁶⁴ Problematika přenosu pachu je velmi často namítána ze strany obviněných či jejich obhájců při soudních řízeních jako právě velký nedostatek a problém spojený s pachovými stopami, resp. MPI. Je tím poukazováno na nedostatečnost pachových stop coby důkazu. Typickým příkladem, kdy je zmiňován přenos pachu, právě jako argument ze strany obhajoby, najdeme např. v usnesení Vrchního soudu v Olomouci¹⁶⁵. V tomto rozhodnutí obžalovaný poukazoval zejména na to, že: „bylo nadevší pochybnost prokázáno, že spoluobžalovaný L.K., který prokazatelně dne 22. 8. 2009, kdy měl spáchat skutek, spočívající v napadení poškozené M.S. v T., byl omezen na svobodě pobytem ve vazební věznici, a přesto jeho pachová stopa byla zjištěna na místě trestného činu a orgány činnými v trestním řízení byla vyhodnocena se záměrem prokázat L.K. vinu.“ Jedná se tak o zásadní nedostatek v rámci skutkových zjištění a obecně v rámci dokazování prováděný

¹⁶¹ KREČJÍ, Zdeněk. Metoda pachové identifikace – pachová zkouška a její hodnocení. Kriminologický sborník. Praha: Kriminologický Ústav Praha Policie ČR, 2020, roč. 64, č. 3, s. 39-46

¹⁶² URBAN, Štěpán, PINC, Ludvík. *Čichám, čichám zločin*. Problémy a perspektivy pachové identifikace. Vesmír 97, roč. 2018, č. 4, s. 220-222

¹⁶³ LNĚNIČKOVÁ, Jana a kol. Vlastnosti lidské pachové stopy a multiplicita pachové signatury. Kriminologický sborník. Praha: Kriminologický Ústav Praha Policie ČR, 2017, roč. 61, č. 2, s. 60-66

¹⁶⁴ STRAUS, Jiří, KLOUBEK, Martin. Aktuální otázky kriminologické olfaktoriky. *Kriminologika*, 2008, č. 3, s.

13

¹⁶⁵ usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 25. října 2011, sp. zn. 6 To 95/2011

nalézacím soudem¹⁶⁶ a o typický případ, kdy došlo k přenosu pachové stopy. Proto soudy neustále zdůrazňují, že s ohledem na specifickou povahu a charakter metody pachové identifikace je nezbytné tento úkon hodnotit jako důkaz v trestním řízení velmi obezřetně.¹⁶⁷

Dalším rozhodnutím, které blíže uvádí příklady, kdy může dojít k přenosu pachu, je rozhodnutí Nejvyššího soudu¹⁶⁸, který projednával stížnost pro porušení zákona. V tomto rozhodnutí je odkazováno na dokazování prováděné nalézacím soudem, resp. soudem prvního stupně¹⁶⁹, který vyslechl znalce v oboru kriminalistiky, odvětví kriminalistické odorologie. Ten mimo jiné uvedl, že: „...z vozidla, jež někdo dlouhodobě používá, je možné přenést pachovou stopu jinam, a to i na věci, které se ve vozidle nacházely. Je také možné přenést pach člověka na předmět, který tento neměl nikdy v ruce, pomocí části oblečení, jež dlouhodobě používal. Není však možné, aby se na sedadle nenašla pachová stopa člověka, který tam seděl poslední. Záleží však, kdo pachovou stopu snímá a jak kvalitně. Při snímání pachových stop záleží na technikovi, počasí, povětrnostních podmínkách a dalších vnějších vlivech. Pokud pachatel bude mít rukavice a řídit auto, které předtím někdo řídí denně, z volantu mohou tyto rukavice dostat slabý pach této jiné osoby. Pachová stopa z předmětu, který měl někdo v ruce, se tak může dostat na oděv toho, kdo se ho právě dotýkal.“.

V jiném rozhodnutí¹⁷⁰ se k uvedené problematice můžeme dočíst, že k přenosu pachu může dojít také prostřednictvím jiné osoby, a to však pouze mezi spolupachateli téhož útoku jako osobami, které byly v bezprostředním kontaktu. Riziko přenosu pachu tak nejde nikdy s absolutní jistotou vyloučit.

Dle mého názoru je nejznámějším a také nejvíce medializovaným příkladem, kdy jednou z námitek obviněného byla právě ta týkající se přenosu pachu, případ Lukáše Nečesaného. V usnesení Nejvyššího soudu¹⁷¹ se mimo jiné dočteme, že zde vyvstala pochybnost ohledně věrohodnosti důkazu MPI právě i tím, že byla potvrzena pachová shoda mezi pachem Ing. M.J. (což byl policista, který byl před zajištěním pachových stop v kontaktu s obviněným a s jeho oblečením zajištěným u obviněného, jeho rodičů a jeho babičky) a jednou zajištěnou pachovou stopou. Další pochybnost vyvstala tím, že v tomto případě došlo celkem ke třem ohledání místa činu, vždy s několika denním rozestupem, přičemž při identifikaci pachových stop zajištěných při prvotním ohledání místa činu nedošlo ke ztotožnění s pachovými stopami obviněného (bylo sejmuto celkem 5 pachových stop). Při

¹⁶⁶ rozsudek Krajského soudu v Brně ze dne 1. srpna 2011, sp. zn. 50 T 4/2011

¹⁶⁷ usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 25. října 2011, sp. zn. 6 To 95/2011

¹⁶⁸ rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 15. dubna 2003, sp. zn. 4 Tz 107/2002

¹⁶⁹ rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 18. dubna 2002, sp. zn. 63 T 2/02

¹⁷⁰ nález Ústavního soudu ze dne 5. září 2017, sp. zn. II. ÚS 3307/14

¹⁷¹ usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. března 2017, sp. zn. 8 Tdo 1706/2016

druhém dohledání místa činu, který byl po šesti dnech, od prvotního ohledání místa činu, došlo ke ztotožnění u čtyř z těchto stop s pachovými stopami obviněného (bylo sejmuto celkem 10 pachových stop). Zvláštním je na tom to, že ke druhému dohledání místa činu došlo až poté, co dal obviněný policejním orgánům dobrovolně své oblečení. Tato činnost policejních orgánů rozhodně nesvědčí o jejich standardním, soustředěném nebo precizním postupu.

Na věrohodnosti MPI nepřidalo ani vyjádření znalce JUDr. M.K, Ph.D., který mimo jiné ve svém znaleckém posudku uvedl, že pokud se nepodaří prokázat, že nemohlo dojít k pachovému přenosu prostřednictvím policistů Mgr. M. H. a Ing. M. J., nelze považovat výsledek pachové komparace za věrohodný.

Nejvyšší soud tak správně dospěl k závěru, že dosavadní řízení trpí v tomto směru neúplností dokazování, proto bude v dalším řízení nezbytné všechny tvrzené skutečnosti zevrubně objasnit. Jednalo se např. o to, zda policejní orgány v přípravném řízení splnily požadavky na ústavně konformní provedení důkazu MPI formulované v nálezu Ústavního soudu¹⁷², požadavek podrobnějšího vysvětlení po znalci JUDr. M.K, Ph.D ohledně poskytnutého znaleckého posudku zejména ohledně té skutečnosti, že zde byl časový úsek šesti dnů, který uplynul od spáchání činu do snímání pachových stop, a také se zřetelem k tomu, že pachatel se zřejmě jednotlivých věcí, z nichž byli pachové stopy sejmuty, dotýkal jen krátkou dobu. Dále ve svém znaleckém posudku tento znalec nijak blíže nevysvětlil (nutno uvést, že to nalézací soud ani nepožadoval) své závěry o tom, že je možné, aby pachové stopy zajištěné při prvním ohledání byly zachovány i po době pěti až šesti dnů po útoků (myšleno tím, že toto své tvrzení nepodložil výsledky empirického výzkumu apod.) přičemž ve svém odborném článku¹⁷³ uváděl argumenty, které by měly být s jeho nynějším tvrzením v rozporu.

Na druhé straně nepravý spojovací pach je pach „...který vzniká tak, že se v pachové směsi porovnávané pachové stopy rovněž vyskytuje individuální pach osoby, jejíž pach je následně zavlečen i do pachové směsi porovnávacího pachového vzorku. Speciálně vycvičený pes se při označení shody u nepravého spojovacího pachu nemýlí, neboť reaguje na pach vyskytující se jak v porovnávaném, tak i porovnávacím vzorku, avšak objektem olfaktorické komparace je jiná osoba, jejíž pach se nachází v porovnávacím pachovém vzorku, přičemž v porovnávaném pachovém vzorku se nacházet nemusí. Pokud se pach porovnávané osoby v

¹⁷² nálezu Ústavního soudu ze dne 22. března 2016, sp. zn. IV. ÚS 1098/15

¹⁷³ STRAUS, Jiří, KLOUBEK, Martin. Aktuální otázky kriminalistické olfaktoriky. *Kriminalistika*, 2008, č. 3, s. 27

*porovnávaném pachovém vzorku (zpravidla pachové stopě) nevyskytuje, pak je pozitivní reakce speciálně vycvičeného psa na nepravý spojovací pach jiné osoby dokonce zákonitá.*¹⁷⁴

Nepravý spojovací pach tak může vzniknout typicky v situacích, kdy je např. místo trestného činu mezi spácháním skutku a zahájením jeho ohledání pozměněno nebo na ně vstoupilo velké množství osob. Proto je v případě již sejmutí pachových stop při ohledání místa činu nezbytné, aby tyto úkony byly činěny jako první kriminalisticko-technickým úkonem a aby bylo místo zajištěno a střeženo před vstupem nepovolaných osob.¹⁷⁵ Na místo činu mohou vstupovat jen ty osoby, které provádějí úkony k záchraně života a zdraví. Tato okolnost musí být dokumentována policistou, který odpovídá za střežení místa události.¹⁷⁶

Dalším případem, kdy může vzniknout nepravý spojovací pach je situace, kdy by osoby, které prováděly, resp. byli přítomny při snímání pachové stopy při ohledání místa činu zároveň byli přítomny při úkonech týkajících se odebrání srovnávacího pachové vzorku nebo při samotné MPI.¹⁷⁷ V neposlední řadě se riziko vzniku nepravého spojovacího pachu může vyskytnout i v případech s odebíráním pachových vzorků v téže věci více osobám. V těchto případech je tak nezbytné, aby byly osoby drženy před odběry odděleně, pod neustálým dohledem a aby odebírání srovnávacích pachových vzorků jednotlivých osob prováděla vždy jiná oprávněná osoba a vždy na jiném místě.¹⁷⁸

V obou případech, jak v případě přenosu pachu, tak i v případě nepravého spojovacího pachu je tak nezbytné, aby tyto nedostatky byly maximálně omezeny, a to za dodržení určitých pravidel a postupů. Na tyto aspekty myslí již zmiňovaný Pokyn č. 313/2017. Dalším nezbytným předpokladem je rovněž to, aby lidé, kteří se jakýmkoliv způsobem podílejí na MPI (ať už se jedná např. o kriminalistického technika, policistu, psovoda či experta) prováděli svoji práci zodpovědně, byli pozorní, pečliví, důkladní, proškolení a věděli přesně, co mají v dané situaci dělat. Protože stále je to práce, která v první řadě závisí na perfektní připravenosti sejmutých pachových stop pro následnou komparaci pachových konzerv speciálně vycvičeným psem. Samozřejmostí je i detailní zaznamenávání všeho, co se týče

¹⁷⁴ Tamtéž.

¹⁷⁵ STRAUS, Jiří, KLOUBEK, Martin. *Kriminalistická odorologie*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2010. s. 114

¹⁷⁶ KREČJÍ, Zdeněk. Pachové stopy a metoda pachové identifikace – 1. část. *Kriminalistický sborník*. Praha: Kriminalistický Ústav Praha Policie ČR, 2011, roč. 64, č. 4, s. 41-44

¹⁷⁷ Srov. viz KREČJÍ, Zdeněk. Metoda pachové identifikace jako důkaz v trestním řízení. In *Dny práva, Days of Law*, 1. ed. Brno: Masaryk University, 2010, s. 81-104

¹⁷⁸ BUREŠ, Michal a kol. Rizika aplikační praxe metody pachové identifikace v Policii České republiky: Závěrečná zpráva pracovní skupiny [online]. In: 2013, s. 55 [cit. 2022-08-15]. Dostupné z: https://www.pecina.cz/files/Zaverecna_zprava_PPCR_bez-data.pdf

MPI (od sejmutí OPS, PVO přes odborná vyjádření MPI po revizní znalecké posudky v oboru kriminalistiky, odvětví kriminalistické odorologie).

7.3. Reliabilita MPI

Jak jsem již zmiňovala na začátku této kapitoly, MPI je subjektivní, empirickou metodou, jejíž výsledek je nepřezkoumatelný, resp. ještě zde neexistuje taková přístrojová technika, která by výsledek z provedené MPI dokázala potvrdit nebo vyvrátit. Z toho pak plyne postavení MPI jako důkazu v trestním řízení. Jedná se pouze o podpůrný a nepřímý důkaz, právě s ohledem na svoji povahu.

V této podkapitole bych se ráda více věnovala reliabilitě MPI neboli spolehlivosti této metody. V této souvislosti nemohu nezmínit výzkum provedený CVCHP z ČZU v Praze, fakulta agrobiologie, potravinových a přírodních zdrojů, katedra obecné zootechniky a etologie s názvem *Zpráva o průběhu testování reliability metody pachové identifikace prováděné speciálně vycvičenými služebními psy Policie České republiky* ze dne 21. května 2015. Tohoto testování se v období od ledna do října 2013 zúčastnilo celkem 22 z 27 psů, kteří byli oprávněni k provádění MPI.

MPI byla prováděna za podmínek dle tehdy platného Pokynu č. 9/2009 tzn. tak, že psovod sám sestavuje pachovou řadu (a také rozhoduje o použití tzv. doplňkových pachů), tzn. psovod věděl o umístění cílového vzorku a rovněž věděl, že má být ztotožněn. Z celkem 40 porovnání za této podmínky, tak bylo správně ztotožněno 39 z nich a 1 porovnání bylo chybné, chybovost tak byla pouhých 2,5 %.

Dalším způsobem testování reliability MPI v rámci tohoto výzkumu bylo provedení MPI za podmínky tzv. Double blind experimentu. Jedná se o situaci, kterou plně aplikuje již současný Pokyn č. 313/2017. Jedná se tedy o situaci, kdy psovod neví dopředu jaký je správný výsledek. V tomto testování tak psovod věděl, kde je cílový (porovnávaný) vzorek, ale nevěděl, jestli má být ztotožněn či ne. Zde se rovněž provedlo celkem 40 porovnání, přičemž počet správných ztotožněních se snížil na 25, z toho vyplývá, že počet chybných ztotožnění bylo 15. Řečeno v procentech to činí 39 % chybovost.¹⁷⁹ Tento poznatek dle uvedené Zprávy jednoznačně svědčí o tom, že přinejmenším v některých případech jsou psi změnami v chování psovoda při provádění MPI ovlivňovány.

¹⁷⁹ PINC, Ludvík a BARTOŠ, Luděk. *Znalecký posudek z oboru zemědělství – kynologie v trestní věci vedené u Krajského soudu v Brně, pobočkou ve Zlíně, pod. sp. zn. 68 T 6/2016*. [online]. In: Praha, 2018, 13. září 2018, s. 1-8 [cit. 2022-10-23]. Dostupné z: https://www.pecina.cz/files/Znalecky_posudek_CZU_13.9.2018.pdf

Jejím výsledkem, a tedy nejpodstatnější částí bylo konstatování, že psi jsou v zásadě schopni pachovou komparaci provádět, nicméně chybovost je natolik vysoká, že využitelnost MPI, pokud je prováděna za podmínek vyplývajících z Pokynu, jako důkazního prostředku prakticky vylučuje. Spolehlivost MPI je tak za podmínek Pokynu č. 9/2009 nedostatečná a její využívání v průběhu trestního řízení nelze doporučit.¹⁸⁰

Největším problémem, který Pokyn č. 9/2009 dle mého názoru měl bylo, že psovod dopředu věděl, který cílový vzorek má či nemá služební pes ztotožnit. Mohl tak podvědomě vyslat signál psovi a ovlivnit tak jeho reakci při ztotožnění pachových vzorků. To, že výkon zvířete může být ovlivněn pouhou neúmyslnou změnou chování jeho cvičitele, je znám právě jako v této práci dříve zmíněný případ Chytrého Hanse, tzv. Clever Hans efekt.

¹⁸⁰ PINC, Ludvík; VYPLELOVÁ, Petra; SANTARIOVÁ, Milena; VLASÁK, Petr; ČAPKOVÁ, Zuzana. *Zpráva o průběhu testování reliability metody pachové identifikace prováděné speciálně vycvičenými služebními psy Policie České republiky* [online]. Fakulta agrobiologie, potravinových a přírodních zdrojů. Katedra obecné zootechniky a etologie. Centrum pro výzkum chování psů. In: Praha, 2015, 21. května 2015, s. 7 [cit. 2022-10-23]. Dostupné z: <https://www.uocr.cz/wp-content/uploads/2019/10/Testov%C3%A1n%C3%AD-reliability.pdf>

8. Úvahy de lege ferenda

8. 1. Může být metoda nějakým způsobem zlepšena?

Tuto podkapitolu bych ráda rozdělila do několika tematických bloků, přičemž v každém bloku bych zmínila určitý způsob, či postup, jak by dle mého názoru mohla být MPI zlepšena.

Na úvod bych určitě zmínila certifikovanou metodiku s názvem *Ověření a zdokonalení metody pachové identifikace* z roku 2015, kterou vypracovalo CVCHP z ČZU v Praze, fakulty agrobiologie, potravinových a přírodních zdrojů, katedry obecné zootechniky a etologie psů. Tam byl mimo jiné zmíněn přehled dílčích experimentů realizovaných právě v tomto projektu.

Zaujal mě experiment, který se zabýval možností využití psa jako biodetektoru při olfaktorické komparaci pachových stop zajištěných z pláště nábojnic po výstřelu, který byl proveden v roce 2014 (Šnytrová)¹⁸¹, přičemž tento experiment byl verifikován (v průběhu původního experimentu byla pracovnice CVCHP přítomna pouze samotné komparaci a nikoliv i předcházejícím úkonům, takže zde mohly vyvstat pochybnosti o věrohodnosti těchto úkonů) a k tomu došlo ještě k rozšíření zkoumání i na komparaci pachů zajištěných z vystřelených střel.

V tomto experimentu dva muži dostali zcela nové samonabíjecí pistole ČZ 75 D Compact spolu s krabičkou nábojů 9 mm Luger. Každý z těchto mužů naplnil zásobník 10 náboji a každý z těchto nábojů před vložením do zásobníku na chvíli sevřel v dlani. Náboje potom každý z nich vystřílel do písku v kovovém sudu. Byli zajištěny jak vystřelené nábojnice, tak i samotné střely. Z nich pak byly zajištěny pachové stopy. Následně po cca 2 týdnech byly v prostoru střelnice odebrány z trupu těchto dvou střelců PVO. Jako doplňkové pachové vzorky byly odebrány pachové stopy z těl policistů, kteří se těsně před odběrem zúčastnily cvičných střelb. Experiment ukázal, že MPI zajištěných z vystřelených nábojnic, ale dokonce i ze střel je možná. Porovnání týkající se pachů z vystřelených nábojnic bylo z celkového počtu 24 řad provedeno správně ve 13 případech, s tím, že nedošlo nikdy k chybnému značení. A u porovnání týkající se pachů ze střel bylo z celkového počtu 24 řad

¹⁸¹ PINC, Ludvík; VYPLELOVÁ, Petra; SANTARIOVÁ, Milena; VLASÁK, Petr; ČAPKOVÁ, Zuzana. *Ověření a zdokonalení metody pachové identifikace*. Fakulta agrobiologie, potravinových a přírodních zdrojů. Katedra obecné zootechniky a etologie. Centrum pro výzkum chování psů [online]. In: Praha, 2015, s. 28 [cit. 2022-11-06]. Dostupné z: https://www.uocr.cz/wp-content/uploads/2019/10/536888007_1_Certifikovan%C3%A1-metodika-a-metodick%C3%A1-p%C5%99%C3%ADru%C4%8Dka-1.pdf

provedeno porovnání správně v 9 případech. Oba výsledky je tak možné dle experimentu považovat za signifikantní.¹⁸²

Dalším zajímavým případem, byl experiment zabývající se bukálním stěrem jako zdrojem individuálního lidského pachu pro potřeby pachové identifikace, který byl proveden v roce 2013 (Mičulková)¹⁸³. Tento bukální stěr byl určeným osobám odebrán speciálním tamponem z obou vnitřních stran úst. Tyto osoby 30 minut před odběrem nepřijmuly žádné látky per orálně. Tampony byly uloženy do zkumavek, jež jsou součástí bukální sady, aby došlo k jejich usušení a po dobu 24 hodin byly skladovány v místnosti o pokojové teplotě a vlhkosti vzduchu 60 %. Poté byly tampony ze zkumavek přeneseny do sterilních sklenic s látkovým sorbentem, jež se běžně v souvislosti s pachovými stopami v praxi používá. O týden později byly těmto osobám zajištěny z trupu těla PVO jako cílové vzorky. Doplňkovými vzorky byly pachy osob stejného pohlaví a přibližně stejného věku jako zkoumaných osob, přičemž ty byly odebrány úplně stejným způsobem. MPI provádělo pět fen německého ovčáka speciálně vycvičených na MPI. Ztotožnění probíhalo třikrát, s tím, že všechny feny provedly správně všechna tři ztotožnění bukálního stěru s cílovým pachem. Tímto experimentem tak bylo prokázáno, že bukální stěr je zdrojem individuálního pachu a že jej jsou speciálně vycvičení psi detekovat.¹⁸⁴

Určitě by bylo více než žádoucí tyto experimenty a výzkumy znovu provést a podrobit zkoumání, to za plné aplikace aktuálního Pokynu č. 313/2017.

Myslím si, že s takto získanými poznatky z výše uvedených experimentů (a i dalšími novými poznatky týkající se MPI jako takové) by měli být příslušníci Policie ČR, zejména pak kriminalističtí technici při vyhledávání a zajišťování OPS a policisté při odběru PVO, pravidelně seznamováni v rámci vzdělávání v daném oboru. Měli by být o těchto věcech pravidelně informováni a školeni, protože si myslím, že zrovna tyto poznatky mohou přispět ke zlepšení pohledu na MPI jako takovou. Ať už se jedná o další zdroj individuálního pachu při zajišťování OPS v rámci ohledání místa činu, tak i o jednodušší a rychlejší způsob získání individuálního pachu podezřelého v rámci odběru jeho pachového vzorku pro následnou komparaci.

Dle mého názoru by nebylo od věci, kdyby se o těchto poznatcích vedla odborná diskuse, která by v budoucnu mohla vyústit i v to, že by uvedené poznatky byly zakomponovány do příslušných Pokynů policejního prezidenta týkající se MPI apod., protože

¹⁸² Tamtéž, s. 29

¹⁸³ Tamtéž, s. 26

¹⁸⁴ Tamtéž, s. 27

se domnívám, že to by byl ten hlavní způsob, jak dotyčné zaměstnance „přinutit“ dělat svoji práci daným způsobem.

Další možností, jak by dle mého názoru mohla být MPI zlepšena a vlastně i zvýšena její věrohodnost je užití metody VAMA. Název této metody je odvozen ze jmen jejích tvůrců Jána Vargy, což je vedoucí oddělení MPI Odboru kynologie a hipologie Prezídia PZ v Slovenských Ďarmotách a Aladára Mad'ariho, což je specialista na neurologii a chování zvířat z Univerzity veterinářského lékařstva a farmácie v Košiciach. Z výše uvedeného tedy plyne, že tuto metodu realizují a testují právě v sousedním Slovensku. První zmínky o této metodě najdeme již z roku 2017.¹⁸⁵

V rámci této metody je speciálně vycvičeným psům na MPI na hlavu nasazena speciální čepka s elektrodami, které jsou propojené se zařízením umístěným na jejich tělech. Tyto elektrody snímají mozkovou činnost psa, resp. mozkové elektrické impulzy a ty pomocí WI-FI signálu přenáší do počítače, kde je pak následně vidět, jak pes reagoval na jednotlivé pachy při jejich porovnání. Při této metodě je tak používán tzv. elektroencefalograf (EEG), který je běžně používán ve zdravotnictví, ale v tomto směru, resp. v MPI se jedná o celosvětové prvenství.

Takto shromážděné a vyhodnocené výsledky v počítači nám ukážou, jak ten, který pes reagoval na ten či onen pach umístěných v řadě v jednotlivých pachových konzervách. Za pomoci této moderní technologie by se tak, dle mého názoru, nepochybně mohla zvýšit samotná věrohodnost MPI a jejího postavení jako důkazu v trestním řízení. Pro OČTŘ by to tak znamenalo, že by kromě diagramu, kam se zaznamenává průběh porovnání, a videodokumentace z průběhu porovnání přibyl právě výsledek z počítače, kde by byl výpis o mozkové aktivitě psa, jak reagoval na příslušné pachy. Toto vše by pak následně bylo součástí odborného vyjádření, který by zpracoval expert a ke kterému by tyto dokumenty byly přiloženy. Bude velmi zajímavé sledovat, jakých výsledků tento výzkum a projekt v budoucnu dosáhne.

Poslední možností, kterou bych zde chtěla zmínit, je přibrání alespoň jedné osoby, která není na věci zúčastněna. Jednalo by se tak o stejnou situaci jako v případě přibrání nezúčastněné osoby při výkonu domovní prohlídky dle § 85 an. TŘ. Kromě psovoda, experta, případně obhájce obžalovaného, by se tak komparace účastnila 3. osoba, která by na daném trestním řízení, ani komparaci a na jejím výsledku neměla žádný zájem. V případě nutnosti by

¹⁸⁵ Ministerstvo Vnútra Slovenskej republiky. *Slovenský policajt vynášiel unikátnu metódu pachovej identifikácie*. [online]. 25. září 2017 [cit. 2022-11-08]. Dostupné z: <https://www.minv.sk/?tlacove-spravy&sprava=slovensky-policajt-vynasiel-unikatnu-metodu-pachovej-identifikacie>

tato osoba mohla být vyslechnuta jako svědek průběhu a výsledku komparace.¹⁸⁶ Tato osoba by byla v jiné místnosti spolu s expertem, tak aby nebyl psovod se svým psem při práci, jakkoliv rušen. Vše by sledovala a pozorovala. Na závěr by se o provedené komparaci sepsal protokol, kde by byly uvedeny všechny okolnosti jejího průběhu. Tento protokol by tvořil další přílohu k odbornému vyjádření zpracované expertem.

8. 2. Důležitost a potřeba metody v trestním řízení

Dle mého názoru je MPI metodou, která má zajiště své nedostatky a úskalí, nicméně si i tak stále myslím, že je nadále důležitou a potřebnou metodou v trestním řízení. Musí však reflektovat aktuální vědecké poznatky, tak jak to ve svém nálezu¹⁸⁷ stanovil Ústavní soud. Je to i z toho důvodu, že se neustále objevují nové způsoby, jak danou metodu zlepšit a jak pracovat na jejich problematických aspektech, viz předchozí kapitoly.

Dovolím si souhlasit s tím názorem, že tak jak byla MPI prováděna dříve za účinnosti Pokynu č. 9/2009, tak mohla oprávněným způsobem vzbuzovat pochybnosti o její věrohodnosti a o jejím místě jako důkazu v trestním řízení zejména s ohledem na fakt, že si psovodi, kteří prováděli pachovou komparaci sami rozmísťovali pachové konzervy v řadě a znali předem výsledky, jestli má či nemá být porovnáván pach ztotožněn.

MPI tak, jak je prováděna dle aktuálního Pokynu č. 313/2017 považují za dostatečný krok kupředu. Určitě jsou v něm reflektovány požadavky na spolehlivější a věrohodnější průběh MPI a také koresponduje s vývojem MPI v zahraničních státech.

Plně se tak ztotožňuji s názorem, který stále převládá v české soudní praxi, že je MPI důkazem v trestním řízení, a to důkazem nepřímým a podpůrným. Myslím si, že některé argumenty v soudních rozhodnutích o tom, že je třeba MPI považovat za důkaz přímý¹⁸⁸, či ho „vrátit“ na úroveň operativně pátracího prostředku¹⁸⁹, je již překonaný s odkazem na povahu této kriminalistické metody.

¹⁸⁶ Srov. ZEMAN, Pavel, *Sbírka výkladových stanovisek Nejvyššího státního zastupitelství*. Poř. č. 2/2017, 1 SL 732/2017 [online]. In: Brno, 30. srpna 2017 [cit. 2022-11-09]. Dostupné z: https://verejnazaloba.cz/wp-content/uploads/2020/03/1_SL_732-2017.pdf

¹⁸⁷ náleží Ústavního soudu ze dne 22. března 2016, sp. zn. IV. ÚS 1098/15

¹⁸⁸ rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 15. dubna 2003, sp. zn. 4 Tz 107/2002

¹⁸⁹ rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 27. dubna 1999, sp. zn. 8 Tz 44/99

8. 3. Možnost nahrazení metody, metodami přesnějšími?

Možnost nahradit MPI, metodami přesnější není dle mého názoru vyloučena. Budoucnost vidím ve zlepšení technického provedení plynového chromatografu apod., resp. v dalším vývoji kriminalistické olfaktoriky, a v dalším zkoumání individuálního lidského pachu a jeho molekulového složení. Zkrátka něco, co by postavilo najisto, že speciálně vycvičený pes ztotožnil správně porovnávaný pach. Vystává také otázka, jestli by tímto následným vývojem pak byli tito speciálně vycvičení psi při samotné komparaci potřeba, ale věřím, že jsou stále s ohledem na svůj vyvinutý čich, nepostradatelnou součástí při provádění MPI. Nicméně si velmi dobře uvědomuji, že bude tento způsob poněkud finančně a časově náročný a nákladný.

9. Závěr

V této diplomové práci jsem se podrobněji zaměřila na MPI jako důkaz v trestním řízení a na její problematické aspekty. Mým cílem bylo zjistit, zda je MPI stále potřebná, přínosná a vhodná pro české soudnictví a odbornou praxi.

MPI je kriminalistickou metodou, která má subjektivní a empirický charakter. To znamená, že její výsledek se nedá žádným způsobem ověřit. Není dostupná žádná přístrojová technika jako je např. plynový chromatograf, aby objektivně stanovila, zda se pachová stopa nalezená na místě ohledání činu skutečně shoduje s odebraným pachovým vzorkem podezřelého nebo nikoli. MPI probíhá díky čichovým schopnostem speciálně vycvičených psů, kteří podstupují velmi náročný výcvik. Stejně tak jsou kladeny vysoké nároky na jejich psovody. Velkým množstvím odborných studií a experimentů, bylo prokázáno, že čich psů, je mnohonásobně vyvinutější než čich člověka.

Podstata MPI závisí na krátkodobé čichové paměti psa, schopného porovnávat pachové vzorky odebrané z místa činu nebo z předmětů, jenž k takovému místu mají vztah s pachovými vzorky odebranými z těla podezřelé osoby. Tito psi pak mají za úkol provést ztotožnění pachu tím, že nasají porovnávací pach a postupně přičichávají k jednotlivým porovnávaným pachům v pachových konzervách. Tyto konzervy jsou postaveny v řadě zpravidla sedmi stanovišť. Pokud pes rozpozná pachovou konzervu se shodným pachem, označí ji nacvičeným způsobem. Označení je prováděno zpravidla zalehnutím. V případě, že pes nerozpozná a neoznačí pachovou konzervu se shodným pachem, postupuje se dále dle platného Pokynu č. 313/2017.

MPI je považována s odkazem na § 89 odst. 2 TŘ za důkaz v trestním řízení. Vždy tomu ale tak nebylo. Ze začátku bylo na tuto metodu pohlíženo jako na operativně pátrací prostředek. Sloužila jako indicie k lepší orientaci a zaměření práce ve vyšetřování pro OČTŘ. Tento pohled lze s odkazem na stávající judikaturu považovat za překonaný.

Jedná se o důkaz nepřímý (ve vztahu k dokazované činnosti) a podpůrný (v poměru k ostatním důkazům). Sám o sobě tedy nemůže sloužit tento důkaz k usvědčení pachatele ze spáchání trestného činu. Z takto získaného důkazu lze pouze usuzovat, že se dotyčná osoba s největší pravděpodobností nacházela na místě činu, resp. přišla do kontaktu s předmětem, z něhož byla stopa sejmuta. V současné době lze do jisté míry a s ohledem na určité poznatky stanovit čas, kdy se dotyčná osoba na místě nacházela a také kdy pachovou stopu na zkoumaných předmětech zanechala.

Uznat obviněného vinným z tvrzeného trestného činu, lze i v případě, máme-li důkaz provedený MPI a další i nepřímé důkazy. Tyto důkazy musí však tvořit souvislý řetězec, který by vedl k obviněnému jako jedinému možnému pachateli trestného činu a zároveň by jakoukoliv jinou možnou verzi vylučoval. Kdyby zde vyvstaly pochybnosti o vině obžalovaného, musel by být ve světle zásady *in dubio pro reo* zproštěn obžaloby pro tvrzený trestný čin.

S odkazem na výše uvedené se tak MPI nemůže změnit na důkaz přímý, a to ani za předpokladu, že by zde existovala mnohost pachových stop z místa ohledání činu a všechny tyto stopy by byly při porovnání pozitivně označeny s dotyčným PVO podezřelého. V případě, že dojde k zajištění většího množství pachových stop z místa činu, nemůže tato skutečnost zvýšit důkazní sílu tohoto důkazu a změnit jeho povahu na důkaz přímý. Může to jen sloužit jako indicie, která zvyšuje důvodné podezření, že dotyčná osoba mohla daný trestný čin spáchat, nicméně se bez dalších důkazů tato pravděpodobnost nemůže změnit v potřebnou míru jistoty.

V práci jsem se zabývala i problematickými aspekty týkající se MPI. Jde především o problematiku věrohodnosti MPI. Jak jsem již zmínila, výsledek z provedené MPI nelze zatím žádným způsobem ověřit. K odstranění tohoto nedostatku slouží ověření výsledků druhým psem, který komparaci provádí. Tento aspekt je již zohledněn v aktuálním Pokynu č. 313/2017. Dříve se MPI prováděla pouze jedním psem. Vyvstávaly tak důvodné pochybnosti o její věrohodnosti.

Dalším pochybnosti může do problematiky vnašet i přenos pachu a nepravý spojovací pach. Přenos pachu vzniká v případech, kdy je pach porovnávané osoby záměrně přenesen nebo také nevědomě zavlečen na místo snímání pachové stopy, na kterém se však porovnávaná osoba nevyskytovala. Nepravý spojovací pach vzniká naopak v situacích, kdy místo trestného činu mezi spácháním skutku a zahájením jeho ohledání bylo pozměněno nebo na ně vstoupilo velké množství osob. Jedná se o nedostatky, které nemůžeme s absolutní jistotou vyloučit. V našich silách ale je, tyto nedostatky vhodnými postupy minimalizovat dle příslušných a platných pokynů.

Posledním problematickým aspektem, který jsem v práci zmínila je téma spolehlivosti metody. Dříve se metoda prováděla pouze jedním psem, psovod si sám kladl a rozmisťoval pachové konzervy v řadě, rozhodoval také o doplňkových pachových konzervách apod., což mělo za následek možné přímé nebo nepřímé ovlivnění psa v jeho práci. Dnes je toto již eliminováno a Česká republika tak následuje ostatní státy v provádění MPI z hlediska zvýšení její věrohodnosti a spolehlivosti. V současné době je MPI prováděna dvěma na sobě

nezávislými psy a máme zde novou osobu, tzv. experta. Ten rozmisťuje pachové konzervy do řady a obecně řídí celý proces MPI. Psovod tak neví, který pach má či nemá být ztotožněn a tím pádem je i snížena možnost nevědomého ovlivnění psa psovodem.

Dle mého názoru MPI sama o sobě nabízí možnosti, jak podpořit její důvěryhodnost a spolehlivost viz výzkum na Slovensku a jejich zkušenosti s metodou VAMA apod. S ohledem na poznatky a informace, které jsem v průběhu práce získala si dovoluji tvrdit, že MPI je metodou stále vhodnou, potřebnou a přínosnou pro českou soudní i policejní praxi. Nutností ale je, dodržovat důsledně podmínky, za kterých bude prováděna dle aktuálního Pokynu č. 313/2017. Stejně tak je nutné brát v úvahu aktuální poznatky vědeckého zkoumání této metody. Neoddiskutovatelně k této metodě jako důkazu v trestním řízení patří plnění ústavně konformních podmínek stanovených v nálezu Ústavního soudu ze dne 22. března 2016, sp. zn. IV. ÚS 1098/15.

MPI je metodou živou, neustále se vyvíjející, a proto vyžadující bezchybnou práci osob podílejících se na ní jakýmkoliv způsobem. V momentě zpochybnění MPI byla případná chyba a nedostatky způsobeny lidským faktorem, nikoli nedostatky v čichových schopnostech psa.

Díky své specifčnosti má tato metoda nezastupitelnou úlohu jako důkaz v trestním řízení. Velmi se těším na její budoucí vývoj a pevně věřím, že se bude těšit své důvěryhodnosti a bude se dále vyvíjet.

Seznam použité literatury

Monografie:

- EIS, Vilém. *Pachové práce služebních psů*. Praha: Nakladatelství Naše Vojsko, 2018. 155 s.
- FENYK, J., CÍSAŘOVÁ, D., GŘIVNA T.: *Trestní právo procesní*, Praha: Wolters Kluwer, 2015. 928 s.
- FRYŠTÁK, M. *Znalecké dokazování v trestním řízení. 2.*, podstatně přepracované a doplněné vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2021. 132 s.
- HODÍK, Milan. *Encyklopedie pro milovníky Švejka s mnoha vyobrazeními*. 1. vydání. Praha: Academia, 1998. 315 s.
- MOLEK, Pavel. *Právo na spravedlivý proces*. Praha: Wolters Kluwer, 2012. 576 s.
- MUSIL, J., KONRÁD, Z., SUCHÁNEK, J. *Kriminalistika. 2. přepracované a doplněné vydání*. Praha: C. H. Beck, 2004. 582 s.
- RULC, Jiří, *Dějiny služební kynologie – historický vývoj a vznik četnické a policejní kynologie, jakož i kynologie ostatních ozbrojených sborů na území našeho státu*, Praha: CanisTR, 2010. 416 s.
- STAROVOJTOV, V.I.; ŠAMONTOVA, T. N. *Zapach i ol'faktornyje sledy čeloveka*. Moskva: LeksEst, 2003. 127 s.
- STRAUS, Jiří, KLOUBEK, Martin. *Kriminalistická odorologie*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2010. 184 s.
- ŠÁMAL, P., MUSIL, J., KUČHTA, J. a kol.: *Trestní právo procesní*, Praha: C.H. Beck, 2013. 995 s.

Příspěvek ve sborníku:

- KREJČÍ, Zdeněk. *Metoda pachové identifikace jako důkaz v trestním řízení*. In Dny práva, Days of Law, 1. ed. Brno: Masaryk University, 2010, s. 81-104
- KREJČÍ, Zdeněk. *Metoda pachové identifikace – pachová zkouška a její hodnocení*. Kriminalistický sborník. Praha: Kriminalistický Ústav Praha Policie ČR, 2020, roč. 64, č. 3, s. 39-46
- KREJČÍ, Zdeněk. *Pachové stopy a metoda pachové identifikace – 1. část*. Kriminalistický sborník. Praha: Kriminalistický Ústav Praha Policie ČR, 2011, roč. 64, č. 4, s. 41-44

- LNĚNIČKOVÁ, Jana a kol. *Vlastnosti lidské pachové stopy a multiplicita pachové signatury*. Kriminologický sborník. Praha: Kriminologický Ústav Praha Policie ČR, 2017, roč. 61, č. 2, s. 60-66

Komentář:

- DRAŠTÍK, Antonín, FENYK, Jaroslav. In KMEC, Jiří (ed.). *Komentář k Trestnímu řádu*. Praha: Wolters Kluwer, 2017. 2500 s.

Odborný časopis:

- HAVELKOVÁ, Renáta, JIRÁSKO, Vojtěch. Využití metody pachové identifikace v trestním řízení. *Trestněprávní revue*, 2019, č. 9, s. 192-197
- MAZÁK, Josef. Důkaz pachovou zkouškou v trestním řízení. *Trestněprávní revue*, 2009, č. 3, s. 70-78
- URBAN, Štěpán, PINC, Ludvík. Čichám, čichám zločin. Problémy a perspektivy pachové identifikace. *Vesmír 97*, 2018, č. 4, s. 220-222
- VANTUCH, Pavel. Pachová stopa jako důkaz v trestním řízení. *Trestněprávní revue*, 2008, č. 4, s. 106-111

Právní předpisy:

Zákony:

- zákon č. 141/1961 Sb., zákon o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů
- zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů

Ostatní

- Pokyn ředitele ředitelství služby pořádkové policie Policejního prezidia České republiky č. 9/2009, o postupu policistů na úseku činnosti služební kynologie
- Pokyn policejního prezidenta č. 313/2017, o pachové identifikaci osob
- Příloha č. 4 k pokynu ředitele ředitelství služby pořádkové policie č. 119/2017, o provádění služební kynologie
- Příloha č. 9 k pokynu ředitele ředitelství služby pořádkové policie č. 119/2017, o provádění služební kynologie
- Pokyn policejního prezidenta č. 100/2018, o kriminalistickotechnické činnosti

Judikatura:

Ústavní soud

- náleží Ústavního soudu ze dne 4. března 1998, sp. zn. I ÚS 394/97
- náleží Ústavního soudu ze dne 3. srpna 2000, sp. zn. II. ÚS 418/99
- náleží Ústavního soudu ze dne 12. ledna 2009, sp. zn. II. ÚS 1975/08
- náleží Ústavního soudu ze dne 5. září 2017, sp. zn. II. ÚS 3307/14
- náleží Ústavního soudu ze dne 27. března 2017, sp. zn. II. ÚS 4266/16
- náleží Ústavního soudu ze dne 22. března 2016, sp. zn. IV. ÚS 1098/15
- náleží Ústavního soudu ze dne 15. února 2022, sp. zn. IV. ÚS 2773/20
- rozhodnutí Ústavního soudu ze dne 9. června 2003, sp. zn. IV ÚS 10/02
- usnesení Ústavního soudu ze dne 15. července 2008, sp. zn. IV. ÚS 757/08
- usnesení Ústavního soudu ze dne 2. července 2009, sp. zn. I. ÚS 1339/09

Nejvyšší soud

- rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 30. listopadu 1988, sp. zn. Tpj 97/88.
- rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 15. dubna 2003, sp. zn. 4 Tz 107/2002
- rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 27. dubna 1999, sp. zn. 8 Tz 44/99
- rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 20. května 2015, sp. zn. 8 Tz 15/2012
- usnesení Nejvyššího soudu ze dne 10. října 2012, sp. zn. 8 Tdo 1063/2012
- usnesení Nejvyššího soudu ze dne 24. května 2012, sp. zn. 7 Tdo 586/2012
- usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22. října 2008, sp. zn. 3 Tdo 1207/2008
- usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. března 2017, sp. zn. 8 Tdo 1706/2016
- usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22. listopadu 2017, sp. zn. 3 Tdo 1396/2017

ESLP

- rozsudek ve věci Barberá, Messequé a Jabardo ze dne 6. prosince 1988, A-146, č. 10590/83

Vrchní soud

- usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 25. října 2011, sp. zn. 6 To 95/2011

Německý Zemský soud

- rozsudek Zemského soudu Norimberk-Fürth ze dne 13. prosince 2012, 13 KLS 372 Js 9454/12

Rozhodnutí amerických soudů

- Daubert v. Merrel Dow Pharmaceuticals, Inc. 509 U.S. 579, 113 S.Ct. 2786, 125L.Ed.2d 469 (1993)

Krajský soud

- rozsudek Krajského soudu v Brně ze dne 1. srpna 2011, sp. zn. 50 T 4/2011

Městský soud

- rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 18. dubna 2002, sp. zn. 63 T 2/02

Internetové zdroje:

- BUREŠ, Michal a kol. *Rizika aplikační praxe metody pachové identifikace v Policii České republiky: Závěrečná zpráva pracovní skupiny* [online]. pecina.cz, r. 2013 [cit. 15. srpna 2022]. Dostupné na https://www.pecina.cz/files/Zaverecna_zprava_PPCR_bez-data.pdf.
- ENSMINGER, John J. Canine. Tracking and Scent Identification: Factoring Science into the Treshold for Admissibility [online]. ssrn.com, r. 2010 [cit. 15. srpna 2022]. Dostupné na <http://ssrn.com/abstract=1666490>.
- Ministerstvo Vnútra Slovenskej republiky. *Slovenský policajt vynášiel unikátnu metódu pachovej identifikácie*. [online]. minv.sk, 25. září 2017 [cit. 8. listopadu 2022]. Dostupné na <https://www.minv.sk/?tlacove-spravy&sprava=slovensky-policajt-vynasiel-unikatnu-metodu-pachovej-identifikacie>.
- NOVOTNÝ, Michal, *Hermetický* [online]. region.rozhlas.cz, 5. dubna 2004 [cit. 14. února 2021]. Dostupné na <https://region.rozhlas.cz/hermeticky-7287706>.
- PINC, Ludvík, BARTOŠ, Luděk. *Znalecký posudek z oboru zemědělství – kynologie v trestní věci vedené u Krajského soudu v Brně, pobočkou ve Zlíně, pod. sp. zn. 68 T 6/2016*. [online]. pecina.cz, 13. září 2018 [cit. 23. října 2022]. Dostupné na https://www.pecina.cz/files/Znalecky_posudek_CZU_13.9.2018.pdf.
- PINC, Ludvík; VYPLELOVÁ, Petra; SANTARIOVÁ, Milena; VLASÁK, Petr; ČAPKOVÁ, Zuzana. *Zpráva o průběhu testování reliability metody pachové identifikace prováděné speciálně vycvičenými služebními psy Policie České republiky*.

Fakulta agrobiologie, potravinových a přírodních zdrojů. Katedra obecné zootechniky a etologie. Centrum pro výzkum chování psů [online]. uocr.cz, 21. května 2015 [cit. 23. října 2022]. Dostupné na <https://www.uocr.cz/wp-content/uploads/2019/10/Testov%C3%A1n%C3%AD-reliability.pdf>.

- STRAUS, Jiří, KLOUBEK, Martin. *Aktuální otázky kriminalistické olfaktoriky*. [online]. mvcr.cz, 2008, [cit. 23. 10. 2022]. Dostupné na: <https://www.mvcr.cz/volby/clanek/aktualni-otazky-kriminalisticke-olfaktoriky-237195.aspx>
- ŠIVÁK, Kamil, *Chytrý kůň Hans: Uměl počítat a znal barvy, jaké bylo tajemství jeho neobvyklých schopností?* [online]. lifee.cz, 2021, [cit. 23. 10. 2022]. Dostupné na: https://www.lifee.cz/historie-a-tajemno/chytry-hans-umel-pocitat-a-rozumel-nemcine-a-to-vse-diky-jedne-schopnosti-ktou-odhalila-az-neobvykla-studie_267464.html
- ZEMAN, Pavel, *Sbírka výkladových stanovisek Nejvyššího státního zastupitelství*. Poř. č. 2/2017, 1 SL 732/2017 [online]. verejnazaloba.cz, 30. srpna 2017 [cit. 9. listopadu 2022]. Dostupné na https://verejnazaloba.cz/wp-content/uploads/2020/03/1_SL_732-2017.pdf.

Ostatní

- PROCHÁZKA, Petr. *Historický vývoj kriminalistických metod identifikace osob*. Brno: Masarykova Univerzita, Právnická fakulta, 2015, 48 s.

Abstrakt

Tato diplomová práce se zabývá tématem a problematikou metody pachové identifikace jako důkazu v trestním řízení. Začátek práce se věnuje seznámení se s pojmem metody pachové identifikace, její historii, průběhu provádění a uvedení do širšího kontextu. Postupně je v práci více rozebírán pohled na metodu z hlediska podmínek její přípustnosti jako důkazu v trestním řízení. Je zde rozebrán i pohled českých soudů na metodu v průběhu let a k vypíchnutí zásadních věcí judikovaných soudy týkající se metody pachové identifikace. Pro lepší pochopení metody jsou v práci zmíněny i procesy a postupy, jak se metoda provádí v jiných státech a jak je brána z hlediska důkazu v trestním řízení. V konečné části práce jsou probrány problematické aspekty související s metodou a úvahy *de lege ferenda*, které jsou zároveň přínosem práce, neboť mimo jiné mapují možnosti, jestli může být metoda nějakým způsobem zlepšena či ne.

Cílem práce je zjištění, zda je tato metoda stále vhodná, potřebná a přínosná pro české soudnictví a (policejní) praxi.

Klíčová slova

metoda pachové identifikace, speciálně vycvičený pes, psovod, důkaz, trestní řízení, otisk pachové stopy, pachový vzorek osoby, kriminalistická odorologie, *in dubio pro reo*

Abstract

This diploma thesis deals with the topic and issues of the method of scent identification as evidence in criminal proceedings. The beginning of the thesis is devoted to the introduction of the concept of the method of scent identification, its history, the process of its implementation and introduction to the broader context. Gradually, the thesis discusses more about the method in terms of the conditions of its admissibility as evidence in criminal proceedings. It also discusses the Czech courts' view of the method over the years and highlights key cases decided by the courts concerning the method of scent identification. For a better understanding of the method, the paper also mentions the processes and procedures, how the method is implemented in other countries and how it is taken in terms of evidence in criminal proceedings. In the final part of the thesis, problematic aspects related to the method and *de lege ferenda* considerations are discussed, which are also a contribution of the thesis as they, among other things, map out the possibilities whether the method can be improved in some way or not.

The aim of the thesis is thus to determine whether the method is still appropriate, necessary and beneficial for the Czech judiciary and (police) practice.

Key words

method of scent identification, specially trained dog, handler, evidence, criminal proceedings, scent trace, scent sample of a person, criminal odorology, *in dubio pro reo*